

Trotsar inskränkta normer

Marcus Jahnke är ingenjören som blev designer

NEGATIV SPIRAL

**Naturvetare
missgynnas**

SID 4

VALEXTRA

**140 tecken
avgör inget val**

SID 14

GUJ I ALMEDALEN

**Möt GU-forskare
mitt i vimlet**

SID 19

Spelar det någon roll vem som styr högskolepolitiken?

VÄLKOMNA TILLBAKA efter den bästa sommaren i mannaminne! Jag hoppas att ni alla har haft möjlighet att vara lediga och bara njuta. En ny termin är igång och studenterna strömmar till. Allt är med andra ord som vanligt. Men inte riktigt ändå.

Om några dagar går Sverige till val. Ska man lita på opinionsmätningarna så är det mycket som talar för att det blir ett maktskifte. Spelar det då någon roll för högskolepolitiken vilket eller vilka partier som styr landet? Jag har svårt att tro det. I synnerhet efter årets politikerveckan i Almedalen som tvärtom gav tydliga signaler om stor enighet mellan de politiska blocken.

I ÅR HADE ALLA landets lärosäten samlat sig till en gemensam högskolepolitisk dag i Almedalen. Den arrangerades av Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, och var indelad efter fyra olika teman: resursfördelning, autonomi, bildning och matchning på arbetsmarknaden samt jämställdhet. Det blev under dagen tydligt att vi som lärosäten står enade bakom kraven på långsiktig resurstilldelning, ökade basresurser och ett samlat anslag. Det senare skulle gynna lärosätenas självständighet och är viktigt för att tydliggöra att all utbildning ska vila på vetenskaplig grund. Vi tog också tydlig ställning för att utbildning generellt har ett egenvärde och att vi inte kan förutse framtidens arbetsmarknad.

VI SOM VAR DÄR uppfattade att våra gemensamma ställningstaganden fick stöd från de politiker som deltog. Både från regeringen och från oppositionssidan sade man sig vara positiv till att se över frågan om mer basresurser och ett samlat anslag. Bilden av politisk enighet stärktes när jag i slutet av Almedalsveckan medverkade i Vetenskapsradions direktsända program om hur Sverige ska stärka forskningen i landet. De båda politiker som deltog, moderaten Per Bill och socialdemokraten Ardan Shekarabi (båda disputerade), visade upp en stor samsyn och stödde det som sagts tidigare under veckan, till exempel var de helt överens om att det behövs långsiktiga resurser och förutsägbarhet i anställningar för att svensk forskning ska kunna stärkas.

Utgångspunkten för radiosamtalet var en jämförelse med Danmark, Holland och Schweiz som med motsvarande eller till och med mindre resurser än vad vi har i Sverige nått stora framgångar. Gemensamt för de tre länderna är att de har en stabil

FOTO: JOHAN WINGBORG

och långsiktig basfinansiering med vilken man kan rekrytera forskare till förutsägbara karriärvägar och trygghet i anställning. Med dessa förutsättningar tycker forskarna att de har fått en bra grund för att kunna hämta hem externa medel men också våga satsa på mer riskbetonad forskning.

JAG BÖRJADE denna text med att säga att jag inte tror på några större skillnader mellan de politiska blocken när det gäller högskolepolitiken. Möjligen kan det på utbildningssidan skilja sig något. Det som nämligen hänt under valrörelsen är att socialdemokraterna lovat 17 500 nya utbildningsplatser till universitet och högskolor. Här har regeringssidan inte varit lika tydlig, men efter vad jag förstår så kommer även allianspartierna att föreslå ett ökat antal utbildningsplatser, dock oklart exakt hur många. Här vore det bra med tydlighet från regeringen som under en rad av år har storsatsat på forskningen.

OAVSETT VEM SOM vinner valet och även om man skulle vara överens om precis allt, så vill vi från landets universitet och högskolor se en bred parlamentarisk uppslutning bakom en långsiktig och hållbar högskolepolitik. Då kan vi som sektor och enskilda lärosäten få lugn och ro att arbeta med att utveckla och profilera verksamheten.

PAM FREDMAN

GUJOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

September–oktober

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Lars Hjertberg, Carina Elmång,
Carina Eliasson och Henrik Sjövall

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA
5 900 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år
Nästa nummer ute i början av november 2014

MANUSSTOPP
17 oktober 2014

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till Ingalill Allvin,
inga-lill.allvin@gu.se

OMSLAG
Marcus Jahnke, universitetslektor på HDK
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI
Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 Vill ha en långsiktig och hållbar högskolepolitik.

NYHETER

- 4 Inte en krona av regeringens miljö arder gick till naturvetarna vid GU.
- 6 Nu kan alla lärare ansöka om att bli excellenta men kraven är tuffa.
- 7 Nästan bara kvinnliga chefer på kanslierna.
- 8 Manlig professor från väst? Då kan du bli hedersdoktor vid GU.
- 9 Nöjda chefer men många har för mycket att göra.
- 10 Därför har GU svårt att hävda sig i rankingar.
- 11 GU säger ja till kontroversiell remiss om att införa vissa studieavgifter.
- 12 Storslam för liten institution.
- 13 Henrik Sjövall minns en legend inom medicinsk forskning.

VALEXTRA

14 Twitter och Facebook spelar inte så stor roll i valet.

PROFILER

16 Marcus Jahnke - designern som tror på mer samarbete mellan konst och industri.

ALMEDALEN

- 19 Folk i vimlet.
- 20 Marie Demker och Andreas Johansson Heinö ser sig som ordningsmän i debatten.
- 22 Plasten i havet hamnar på ditt middagsbord.
- 24 Möt Ellen Lust, expert på Mellanöstern och Nordafrika och ny GU-forskare.

SAMTAL MED FORSKARE

26 Anna Peixoto om doktorandernas oklara situation.

DEBATT

- 28 Daniel Brandt protesterar mot GU:s remiss vad gäller studieavgifter.
- 29 Varför mörkades nedläggningen av Grundtviginstitutet?

PÅ SLUTET

- 30 Nytt om folk
- 32 Agnes Wold berättar om sitt sommarprogram.

16

Design som ett sätt att påverka

Marcus Jahnke var i Almedalen för att presentera Genuslabbet.

26

19

Många rekord slogs i Visby

Uppskattningsvis ett femtiotal GU-forskare var på plats under veckan i Almedalen.

Stora skillnader mellan fakulteterna

Anna Peixoto har tagit reda på vad forskarutbildningsreformen egentligen ledde till.

24

Snart i Göteborg

Ellen Lust har tröttnat på ständig jetlag och bosatt sig närmare de länder hon studerar.

22

Undersöker mikroplast i havet

Vi måste ta itu med problemet, menar Bethanie Carney Almroth.

Redaktionen: På språng genom Visby

MED ANLEDNING AV supervalåret tyckte vår fotograf, Johan Wingborg, att redaktionen, Allan, Eva och Johan, borde åka till Almedalen på reportageresa. Ett skäl var förstås att bevaka GU:s medverkan. Men ett annat att testa filmning i skarpt läge; Johan och Allan hade nämligen just gått en kurs i videoproduktion.

Trots viss tveksamhet i början bestämde vi oss till slut för att åka. Det hade då hunnit bli mitten av maj. Alla flyg till Visby var förstå

redan bokade, men inte hindrade det oss. Viftandes med GU:s miljöpolicy bestämde vi oss för att åka etanoldriven bil till Oskarshamn och ta färjan.

Vi var inte helt säkra på om vi verkligen skulle få plats i det hus mitt i Visby som Sahlgrenska akademien hyrt och där det skulle finnas madrasser på golvet också för oss. För säkerhets skull tog Allan och Johan med sig varsitt tält. Bilresan gick fortare än vi trodde, knappt fyra timmar, sedan följde tre timmar på båten. Klockan 12

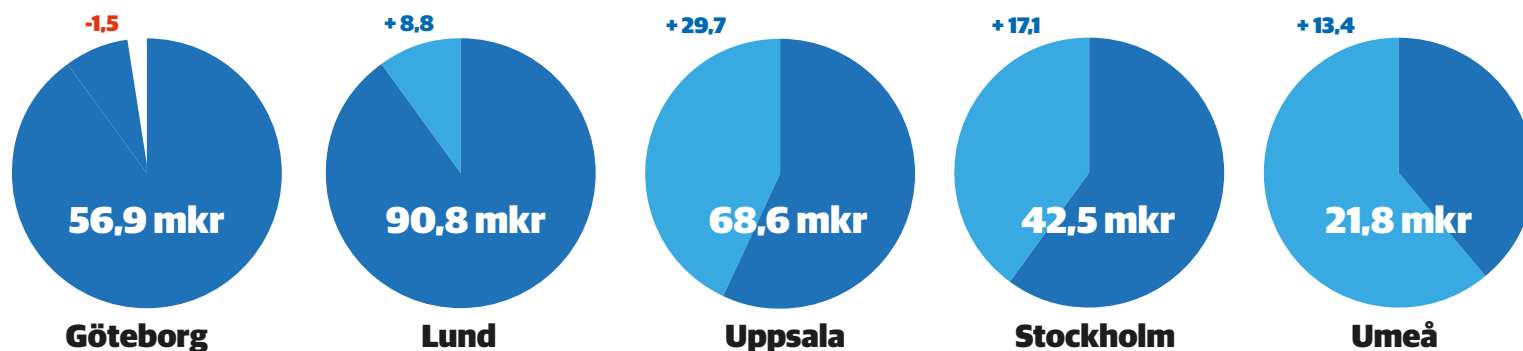
på natten var vi i Visby hamn. Vi var inte helt säkra på var huset vi skulle bo i låg och någon taxi såg vi inte skymten av. Men med tält, sovsäckar, liggunderlag, kamera, videokamera och allt möjligt annat i packningen, stretade vi fram i nattens mörker. Efter att ha gått fel några gånger tumlade vi till slut in på gården till vårt hus och efter visst letande hittade vi också nyckeln.

Vi tyckte väl att vi haft nog med strapatser men samma sak upprepades

på resan tillbaka. Den taxi vi beställt kom inte. Lätt panikslagna fick vi rusa genom Visby med väskor, tält, sovsäckar, kameror och Allans presenter till barnen där hemma. När vi helt utmattade kom fram till terminalen nekades vi först ombordstigning på grund av att båtresan inte hade blivit attesterad i tid.

Vi berättar detta bara för att ni, kära läsare, ska få en liten inblick i det strapatsrika liv redaktionen lever.

Ingen satsning på naturvetenskap

Andelen medel som gick till naturvetenskap av de extra forskningsresurser som kom i budgetproppen 2014.

Vad hände med regeringens miljardsatsning förra året på forskning och innovation?

Jo, bland annat ledde den till stora satsningar på naturvetenskap, både i Lund, Uppsala, Stockholm och Umeå.

Fast inte i Göteborg. Här har istället naturvetarna fått mindre pengar.

PÅ FEM ÅR har anslagen till forskning inom naturvetenskap vid Göteborgs universitet minskat från att utgöra en fjärdedel av de sammanlagda fakultetsmedlen till endast en femtedel. Det visar siffror som Ann-Christin Thor, fakultetsdirektör vid Naturvetenskapliga fakulteten, tagit fram.

– Systemet med fakultetsanslag har från början byggts upp genom tilldelning av ett antal professorer i särskilda ämnen som äskats av universiteten i en årlig anslagsframställning. Forskning vid olika vetenskapsområden ansågs kosta olika mycket. Naturvetenskap, som ofta kräver dyr utrustning och laboratorier med teknisk personal, fick därför cirka 30 procent mer i anslag per professor än exempelvis humanister och samhällsvetare. Numera tilldelas universiteten medel till forskning utan närmare specificering till vetenskapsområde eller ändamål. Universiteten bestämmer själva om fördelningen till olika verksamheter eller fakulteter.

ETT SKÅL TILL nedgången är den fördelningsmodell som infördes 2009, efter beslut av regeringen. Då blev 10 procent av fakultets-

medlen prestationsgrundade, något som också universitetsstyrelsen beslutat ska gälla inom GU:s verksamhet. Sedan 2014 handlar det om 20 procent.

– Naturvetenskapliga fakulteten har tappat i prestation i förhållande till övriga fakulteter vid universitetet, förklarar ekonomidirektör Lars Nilsson. Fakulteten har också sämre utveckling än motsvarande fakulteter vid flera andra lärosäten.

Varför det är så har dekan Elisabet Ahlberg inget bra svar på. Naturvetenskapliga fakulteten har nämligen flera av universitetets mest framgångsrika forskare, både vad gäller publicering i värdenomrade tidskrifter och extern finansiering.

– Men när man mäter prestationen jämförs fakulteten enbart med sig själv utifrån ett rullande medelvärde. Om man, som vi, startar från ett högt utgångsläge blir det svårt att öka varje år. Med den relativt sett minskade tilldelningen av fakultetsmedel finns också risk för minskad produktion. Det finns exempelvis ett tydligt samband mellan storleken på fakultetsanslaget och möjligheten att attrahera extern finansiering.

OCKSÅ MATTIAS GOKSÖR, prefekt vid institutionen för fysik, har svårt att förstå påståendet att fakulteten presterar dåligt.

– Inom flera områden är våra forskare världsledande; ett exempel från min institution är spintronik.

Förra året gjorde regeringen en storsatsning på forskning med 4 miljarder kronor som ska fördelas fram till 2016. Av de drygt 68 miljoner som gick till Uppsala

»Om man, som vi, startar från ett högt utgångsläge blir det svårt att öka varje år.«

ELISABET AHLBERG

universitet satsade lärosätet nästan hälften på naturvetenskap. Också Stockholm, Umeå och Lund satsade stort på naturvetenskaplig forskning.

Vid Göteborgs universitet gick inte några av de närmare 57 miljoner kronor som tilldelningen innebar till naturvetenskap. Faktum är att Naturvetenskapliga fakultetens forskningsbudget till och med minskade med 1,5 miljoner kronor 2014.

DET INNEBÄR ATT Göteborgs universitet, som redan före regeringssatsningen gett mindre fakultetsmedel till naturvetenskap än jämförbara lärosäten, halkar efter ännu mer inom området.

– Under 2014 stärkte vi basanslaget till Handelshögskolan samt Samhällsvetenskapliga och Utbildningsvetenskapliga fakulteterna. Eftersom vi vill bygga upp kompletta miljöer räknar vi också anslagen i relation till utbildningen, förklarar Lars Nilsson. Och i den undersökning som vi gjort för att åstadkomma en bättre balans mellan forskning och utbildning, stack inte naturvetarna särskilt ut jämfört med andra fakulteter. Nästa år görs exempelvis en liten satsning på IT-fakulteten av samma skäl.

Den ekonomiska situationen på Naturvetenskapliga fakulteten

har bland annat lett till allt färre nyanställda doktorander. Förra året var antalet nere på rekordlåga 19 nya doktorander. I det korta perspektivet innebär detta en besparing, i det långa är dock antalet doktorander nu nere på en så låg nivå att forskarmiljöerna riskerar utarmas, varnar Mattias Goksör.

- FAKULTETEN DRAR IN väldigt mycket externa medel men eftersom vi är så underfinansierade kan vi inte längre använda pengarna till exempelvis doktorandanställningar. Istället måste forskarna betala en stor del av sina egna löner med externa medel. Så är det inte vid andra naturvetenskapliga fakulteter i landet. Förr var externa medel grädde på moset, idag är det en förutsättning för att vi ska kunna jobba överhuvudtaget.

Elisabet Ahlberg menar dock att det inte är orimligt att externa bidrag också går till forskarlöner.

– Jag tycker nog att det är ganska naturligt att en del av dessa medel används för lön. Det viktiga är dock att man ser till helheten för en forskargrupp och att fakultetsmedel och externa medel tillsammans ger möjlighet till forskning av hög kvalitet. Om externa medel inte skulle användas till lärare och forskares löner betyder det, med den tilldelning av fakultetsanslag vi har idag, att antalet tillsvidareanställda lärare och forskare måste minska.

MEN MATTIAS GOKSÖR menar att hans institution redan har gjort stora neddragningar. På fem år har antalet lärare minskat från drygt 80 till 60.

Mattias Goksör

Elisabet Ahlberg

Ann-Christin Thor

FOTO: JOHAN WINGBORG

»Fakulteten drar in väldigt mycket externa medel men eftersom vi är underfinansierade kan vi inte längre använda pengarna till exempelvis doktorandanställningar.«

MATTIAS GOKSÖR

– Trots att vi är hypereffektiva och drar in alltmer externa medel får vi bara sämre ekonomi. Vi riskerar hamna i en negativ spiral där mindre pengar leder till sämre prestationer som leder till ännu mindre pengar ...

ELISABET AHLBERG håller inte med om att fakulteten befinner sig i en nedåtgående spiral men menar att den ekonomiska situationen kräver att hela verksamheter ses över.

– Det är viktigt att skapa goda förutsättningar för de lärare och forskare som ska verka inom universitetet. Det kan förstås betyda att vi måste prioritera vilka verksamheter som ska finnas.

De pengar Naturvetenskapliga fakulteten får är man noga med att använda, påpekar Ann-Christin Thor. Trots att flera fakulteter har ett sparad kapital på 100 miljoner kronor

eller mer har de fått ytterligare pengar av styrelsen.

– Vårt kapital är på endast 18 miljoner kronor. Det kanske till och med är i minsta laget.

Nästa år kommer dock Naturvetenskapliga fakulteten att tillföras en extra satsning på 15 miljoner kronor. Pengarna är öronmärkta för infrastruktur, NMR-centrum och Sven Lovén centrum, förklarar Lars Nilsson.

– Lokaler samt utrustning på Kristineberg och Tjärnö är förstärkta tunga kostnader för fakulteten. Satsningen nästa år innebär att en del medel frigörs som kan användas inom andra områden, exempelvis för forskning eller för att öka basanslaget till institutionerna.

TEXT: EVA LUNDRÉN
FOTO: JOHAN WINGBORG

Försämrat resultat

► **Efter årets sex månader** redovisar GU ett underskott på 70 miljoner kronor. Prognosen för hela året är ett underskott på 17 miljoner kronor, vilket är en försämring med 47 miljoner kronor jämfört med den budget som lades i slutet av förra året.

Det visar den delårsrapport som nyligen lämnats in till regeringen.

– Den främsta orsaken är att vi har ökat personalvolymen med 138 fler heltidsanställda vid halvårsskiftet jämfört med förra året sedan. Dessutom får vi ett nytt löneavtal i höst. Det är en indikation på ett trendbrott, att vi äntligen har börjat förbruka pengar genom att anställa fler lärare och forskare. Förhoppningen är att det leder till fler lärartimmar och att vi kan genomföra de forskningsåtaganden som vi har tagit på oss, säger ekonomidirektör Lars Nilsson.

Den positiva trenden om ökade intäkter står sig. För året beräknas intäkterna öka med 132 miljoner kronor.

GOArt läggs ner

► **Världens enda** orgelforskningscentrum läggs ner. Trots flera internationella protester tog rektor i somras beslut om att lägga ner GOArt, Centrum för orgelforskning vid Göteborgs universitet, som inrättades 1990 och sedan 2011 varit placerat vid HSM, Högskolan för scen och musik.

– Vi har inte fått något rationellt svar på varför GOArt läggs ner, förklarar Johan Norrback som fram till årsskiftet var centrumets föreståndare. Rektor fattade beslut utan den utvärdering som GU:s regler för centrubildningar talar om. Formellt lär det enligt uppgift vara rätt hanterat, men det skapar inte förtroende för beslutsfattandet på GU om man som personal inte kan lita på vad som gäller. Beredningen är mager och innehåller sakfel, saknar fakta, och gjordes utan kontakt med personalen.

Beslutet innebär att HSM får ta över de avtal som GOArt ingått för GU:s räkning. Projekt, personal och resurser förs över till en avdelning inom kollegiet för kör, klaver- och kyrkomusik.

Grundtviginstitutet avvecklas

Grundtviginstitutet, som bildades 1997, har haft i uppgift att verka för bildning och folkbildning i universitetets utbildningsplanering och i rekrytering av studenter. Rektor fattade i somras beslut om att institutet avvecklas den 31 oktober. Samtidigt får Utbildningsnämnden ett särskilt uppdrag att följa upp hur bildningsperspektivet beaktas i utbildningarna. Vid sammanträdet reserverade sig studenterna mot beslutet.

Läs debattinlägget på sidan 29.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Mette Sandoff hoppas att pedagogiska meriter ska väga lika tungt som forskningsinsatser.

Högt ställda krav på excellenta lärare

I höst införs reformen som ska uppmärksamma goda insatser i undervisningen - men det blir inte två meritvägar utan bara en titel, excellent lärare. Jämfört med andra lärosäten skärper GU kraven på att läraren också ska ha någon form av forskningsanknytning för att komma i fråga.

DET HAR TAGIT tid att komma fram till ett förslag som alla fakulteter kan acceptera. De drygt 30 remissvaren tydde på ett stort intresse och åsikterna om pedagogiska meritvägar delade universitetet i två läger. Efter det har förslaget arbetats om, förankrats bland dekaner, ledning och utbildningsnämnd och i somras tog rektor beslut om att införa systemet.

– Att vi nu bara har en nivå var en konsekvens av remissen, som innehöll allt från väldiga hurra-rop till svidande kritik, berättar Mette Sandoff, vicerektor med ansvar för utbildningsfrågor. Det var många som tyckte att ”behörig lärare” var ett märkligt begrepp och att två nivåer var ett onödigt komplext system. Vi talar nu inte heller om pedagogiska karriärvägar utan om pedagogisk skicklighet. Det är den pedagogiska akademien som ska vara nätverket där vi sprider goda pedagogiska erfarenheter

och för en kontinuerlig diskussion om pedagogiska frågor inom GU. I denna akademi ska dock inte bara excellenta lärare sitta och diskutera utan den ska vara öppen för alla.

I DET URSPRUNGLIGA förslaget var det meningen att två sakkunniga skulle bedöma ansökan, men enligt det nya beslutet ska en extern pedagogisk sakkunnig, med ämneserfarenhet, pröva ansökan.

– Det var många som tyckte att det var tungrott med två sakkunniga. Vi börjar med en person och det tror vi är fullt tillräckligt. Men för att täppa till den oro som ändå kan finnas, ingår att den sökande också ska intervjuas, så att vi ser att han eller hon har de kunskaper som framkommer i ansökan.

Mette Sandoff framhåller viken av universitetsgemensamma kriterier.

– Själva poängen är att ha

ett och samma system. Det får inte ha betydelse var på GU man jobbar. Men tolkningarna av kriterierna kan variera något mellan olika ämnesområden.

»Goda pedagogiska insatser är mycket viktiga för ett högkvalitativt och framgångsrikt lärosäte.«

METTE SANDOFF

I beslutet står det att titeln excellent lärare ska inkluderas i universitetets lönekriterier och värderas i lönesättande samtal, men det är knappast en garanti för höjd lön. Varför blir det inte ett fast lönepåslag som andra lärosäten infört?

– Universitetet håller på att gå över till lönesättande samtal och ett fast lönepåslag skulle gå stick i stäv mot det. Vi ska noga följa upp att det verkligen har en påverkan. För mig är det en självklarhet att de pedagogiska

frågorna får lika stor tyngd som forskningsinsatser.

Alla lärare ska kunna ansöka om att bli prövade men kraven är rätt tuffa. Har ni satt ribban på en lagom nivå?

– Vi får se tiden an och ha is i magen. Nu kör vi en testperiod första året och sedan får kommittén utvärdera om det är rimliga kriterier. Men vi gör inte det här för att försvåra utan vi vill uppmuntra och stimulera de pedagogiska frågorna vid vårt universitet. Vår förhoppning är att många kommer igenom.

Mette Sandoff framhåller att det är ett genombrott att GU nu riktar ljuset på pedagogiska meriter.

– Det är ett område som inte uppmärksammats särskilt mycket inom akademien och det är hög tid att vi börjar värdera den typen av insatser. Goda pedagogiska insatser är mycket viktiga för ett högkvalitativt och framgångsrikt lärosäte, inte bara för den enskilde utan för våra studenter och omvärld. Hela kollektivet vinner på det.

– Jag tycker att det känns väldigt roligt och positivt att vi äntligen kan sjösätta ett system som vi tror på och vill ha.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Förslaget innebär i korthet att alla lärare kan ansöka om att bli prövade för titeln. Prövningen, som sker vid den egna fakulteten, ska göras utifrån den sökandes ”dokumenterade och reflekterande praktik och grundas på universitetsgemensamma kriterier”. Prefekten ska avgöra om läraren uppfyller tre förutsättningar för att bli prövad: den sökande ska ha ämnesmässig grund, högskolepedagogisk utbildning och ha forskningsanknytning och/eller konstnärlig anknytning. Läraren ska sedan sammanställa en pedagogisk portfölj, bli rekommenderad av sin prefekt och uppfylla de sju kriterier som står angivna i ansökan.

Utbildningsnämnden har tillsatt en kommitté, under ledning av Per Cramér, som ska följa och utvärdera den första ansökningsomgången. Mer information finns på: www.pil.gu.se/resurser/excellent-larare/. Där finns också tips på hur man lägger upp en pedagogisk portfölj.

Samtidigt startar PIL-enheten förberedelserna för att etablera den pedagogiska akademien, ett kollegialt nätverk som stöds av de excellenta lärarna.

Ont om manliga chefer inom administrationen

Tre fjärdedelar av alla administrativa chefer vid Göteborgs universitets institutioner är kvinnor. Också fakultetskanslierna domineras av kvinnor liksom UB.

Ändå ska GU enligt den egna visionen arbeta aktivt för jämställdhet.

JUST NU FOKUSERAS universitetets jämställdhetsarbete på att nå regeringens mål att minst 40 procent av alla nya professorer nästa år ska vara kvinnor.

Målsättningen även när det gäller andra tjänster är att jämn representation ska eftersträvas, det vill säga att båda könen är representerade till minst 40 procent vardera. Ändå är bristen på jämställdhet stor på många håll: exempelvis dominerar kvinnor stort när det gäller administrativa chefer. Att det är problematiskt medger prorektor

Helena Lindholm Schulz, när det gäller enhetschefer på Gemensamma förvaltningen är flertalet män.

Det finns en hel del forskning om jämställdhet inom akademien, bland annat rapporten *Jämställda fakulteter?* som kom för ett par år sedan. Den visar på en hierarki där forskning är finast, sedan kommer utbildning och sist administration.

– Men annars är högskolans administration inte särskilt utforskad, påpekar Samuel Heimann. Vad innebär det exempelvis att vara administrativ

görs också på flera institutioner och enheter. Men förtjänst och skicklighet väger tyngst, berättar Samuel Heimann.

– Visst skulle vi kunna arbeta mer aktivt med en intern rekryteringsväg men samtidigt måste alla tjänster utlysas externt. Det vi kan göra är att se över rekryteringsprocessen, som hur annonser formuleras. Inom forskningen används exempelvis ofta manligt kodade ord som excellens och styrka, kanske använder vi kvinnligt kodade ord när vi söker nya administratörer?

OFTA ÄR EN sektor kvinnodominerad för att inga män söker sig dit, exempelvis för att statusen och lönen är låg, påpekar Kerstin Alnebratt, föreståndare för Nationella sekretariatet för genusfrågor.

– Så om man vill bryta en viss sektors kvinnodominans kan höjd lön kan vara ett sätt. Men är många kvinnliga chefer verkligen ett så stort problem? Inom akademien är det forskning som ger status, pengar och makt. Då bör det vara viktigare att undersöka hur forskningsresurserna fördelas än att anstränga sig för att få lika många manliga som kvinnliga chefer inom administrationen.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Av institutionernas administrativa chefer är 29 kvinnor och 10 män. 6 av 9 chefer på fakultetskanslierna (inklusive LUN) är kvinnor. UB har en manlig kanslichef men alla bibliotekschefer är kvinnor.

Gemensamma förvaltningens tre områdeschefer är kvinnor. Bland enhetscheferna är dock 9 män och 5 kvinnor.

I Vision 2020 står att "Göteborgs universitet ska arbeta aktivt med likabehandlings- och mångfaldsfrågor" samt "regelbundet följa upp jämställdheten mellan kvinnor och män". Också diskrimineringslagen ålägger arbetsgivare att arbeta aktivt för lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet.

»Kanske använder vi kvinnligt kodade ord när vi söker nya administratörer?«

SAMUEL HEIMANN

Helena Lindholm Schulz.

– Jämställdhet och lika behandling är prioriterade områden för ledningen och jag är övertygad om att mångfald och olika perspektiv bidrar till bättre kvalitet oavsett vilket yrke det handlar om. Men även om flera yrkeskategorier borde ses över fokuserar vi just nu på regeringens mål om 40 procent kvinnliga professorer. Och det ser bra ut för året så här långt. Jag tror att vi kommer att nå målet.

ATT DET FINNS många kvinnliga chefer inom universitetsadministrationen är inte så konstigt, påpekar likabehandlingsansvarig Samuel Heimann vid sektionen för arbetsmiljö och likabehandling.

– Administration är ett kvinnodominerat område. Det avspeglar den könssegregerade arbetsmarknaden i samhället. Men kvinnor är inte överrepresenterade inom alla chefskatego-

riker, när det gäller enhetschefer på Gemensamma förvaltningen är flertalet män. Det finns en hel del forskning om jämställdhet inom akademien, bland annat rapporten *Jämställda fakulteter?* som kom för ett par år sedan. Den visar på en hierarki där forskning är finast, sedan kommer utbildning och sist administration. Men annars är högskolans administration inte särskilt utforskad, påpekar Samuel Heimann. Vad innebär det exempelvis att vara administrativ chef på en institution, med en verksamhetsansvarig prefekt? Och vad finns det för skillnad i administration mellan forskningstunga och utbildningstunga institutioner eller mellan olika vetenskapsområden? Det behöver vi veta mer om och analysera utifrån ett jämställdhetsperspektiv för att kunna vidta åtgärder. Jämställdhet handlar ofta om att ha ungefär lika många kvinnor som män i en verksamhet. Men det finns också andra sätt att se på jämställd representation.

– Nyckeltalsinstitutet utgår istället från representativitet. För i en verksamhet som domineras av kvinnor är ju chansen ganska stor att också chefen är kvinna.

VID CHEFSTILLSÄTTNINGAR ska jämställdhet särskilt beaktas och om man inte har sökande av båda könen måste detta motiveras skriftligen, enligt regler vid Göteborgs universitet. Åtgärder för en jämnare könsfördelning

Din e-post flyttas i höst

► **I höst tar GU över** e-posten. Orsaken är att avtalet med nuvarande e-postleverantör, Qbranch, går ut och inte kan förlängas. Istället ska driften av e-posten skötas internt inom GU och flytten ska vara klar till årsskiftet. Men det handlar inte om att byta e-postsystem, utan om en flytt från en server till en annan.

Först ut är Humanistiska fakultetens e-post som flyttas i september och sedan är det Gemensamma förvaltningens tur.

Det finns en plan för hur flytten ska gå till och alla kommer att få information på mejl innan förändringen genomförs. Värt att tänka på är att webbmejl under flytt dagen fungerar precis som vanligt. Lokalt IT-stöd kommer även att finnas på plats för att hjälpa till.

Mer information finns på: <http://medarbetarportalen.gu.se/it/e-post-kal/viktig-info/>.

Det går även att skicka frågor till: epostprojekt@gu.se.

Missbruksforskare får pris

► **Sammanlagt 21 grupper** och personer nominerades till priset men en enad jury beslutade för att Samverkanspriset 2014 skulle gå till Centrum för utbildning och forskning kring riskbruk, missbruk och beroende, Cera, med föreståndaren Claudia Fahlke i spetsen.

Enligt beslutet har centrumbildningen "en uppbyggd och utomordentligt god och stabil relation och samverkan mellan institutioner och fakulteter inom Göteborgs universitet, och med externa aktörer som hälso- och sjukvård, socialtjänst och kriminalvård samt Länsstyrelsen. CERA uppvisar en samverkan som sker i ömsesidighet, som har fått genomslag och har visat på varaktighet."

CERA är en centrumbildning mellan Göteborgs universitet, beroendekliniken vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset, FoU i väst/GR, Kriminalvården och Länsstyrelsen Västra Götaland.

Priset är på 200 000 kronor och delas ut en gång om året till individer eller organisationer inom universitetet som har gjort betydande insatser för att öka samverkan mellan universitetet och det omgivande samhället.

Höstens akademiska kvartar

► **Ägna en stund av** lunchen åt att lyssna på korta föredrag av GU:s forskare! Kvartarna är förlagda till Stadsbiblioteket, Götaplatsen, på måndagar klockan 12:30. Den 15 september föreläser exempelvis Eva Ossiansson, Handelshögskolan, om VM i Brasilien – länders varumärkesbyggande. Den 22 september berättar Nanna Gillberg, Sahlgrenska akademien, om uppmärksamhetssamhället – den digitala verkligheten utmanar den fysiska som primärverklighet. Den 29 september diskuterar Hans Landqvist, institutionen för svenska språket, skönlitteratur, samhälle och språklig variation i romanen *Ingenbarnsland* av Eija Hetekivi Olsson.

Mer information finns här: http://gu.se/forskning/Forskning-pagar/Evenemang/En_akademisk_kvart/.

Möt våra forskare på bokmässan

► **Ett stort antal** GU-forskare medverkar i årets bokmessa den 25-28 september. På torsdagen föreläser exempelvis Anders Wallin, Sahlgrenska akademien, om hur man kan identifiera störningar i hjärnan. Medarbetare vid Centrum för personcentrerad vård berättar hur vården kan bli bättre.

På fredagen diskuterar medarbetare vid Nationella sekretariatet för genusforskning det lilla ordet "hen". På lördagen är det dags för filmvetarna att presentera ett projekt där kameran fungerar som verktyg för ökad integration och mer demokrati. På söndagen berättar historikern Britt Liljewall om kvinnokamp.

Mer information finns på: www.gu.se/forskar-torget. Hela programmet finns på: <http://forskar-torget.se/veckansprogram/>.

Snart dags för Global Week

► **Årets Global Week** äger rum den 17-21 november och temat är global hälsa. Programmet kommer att bestå både av bidrag från fakulteterna och av ett centralt anordnat program där externa experter på temat möter GU-forskare.

Invgångstalare är Richard Horton, chefredaktör för den medicinska tidskriften The Lancet och hedersdoktor vid Sahlgrenska akademien. Också Hans Rosling, professor i internationell hälsa vid Karolinska Institutet, kommer att medverka.

Film om Europaalumner

► **Centrum för Europastudier** vid statsvetenskapliga institutionen har producerat en film, som nyligen lagts ut på Youtube, som innehåller intervjuer med alumner som har gått ut kandidat- och masterprogrammet.

Filmen har tagits fram av projektledare Johanna Sjöström, själv alumna från Europaprogrammet, och den unge filmaren Jonathan Wilhelmsson. En grund för filmen är den intervjuundersökning med alumner som Johanna Sjöström genomförde under hösten 2012 till våren 2013, vilken mynnade ut i en rapport om Europaalumners upplevelser av studierna och vägen ut i arbetslivet.

Johanna har sparat en rad promotionsvideor från främst amerikanska universitet, men de porträtterar studenter i campuslivet och de flesta är outhärdligt påkostat sockrade. Vi tror att filmen är en av de första i sitt slag i världen, med sitt fokus på alumner och sitt seriösa anslag, säger Urban Strandberg, studierektor vid Centrum för Europastudier, som tagit initiativet till filmen.

Syftet är att locka framtida studenter, visa på kopplingen mellan arbetsliv och omvärld, men också att ge hopp och inspiration till de nuvarande studenterna, så att de slutför sin utbildning.

Länken till filmen: <https://www.youtube.com/watch?v=ouyIIrYDhfE>.

Få kvinnliga hedersdoktorer

Vit man från västvärlden, så ser en majoritet av Göteborgs universitets hedersdoktorer ut år efter år. Så även denna gång. Av femton hedersdoktorer kommer samtliga från väst och endast fyra är kvinnor.

I MAJ FÖRRA året fattade rektor beslut om nya regler vid utnämning av hedersdoktor. Några bestämmelser om nationalitet finns inte men däremot ska jämställdhetsperspektivet beaktas.

Ändå är männen fortfarande i stor majoritet bland hedersdoktorerna.

– Det är illa, säger prorektor Helena Lindholm Schulz. Rektor har varit tydlig med att jämställdhet ska beaktas också inom detta område och det är tråkigt när det arbetet inte går framåt. Gamla strukturer ligger bakom.

Handelshögskolan har i år två hedersdoktorer, båda män.

– Eftersom bara 1-2 personer bör utses per år är det svårt att beakta jämställdhet vid varje tillfälle, förklarar prodekan Olof Johansson Stenman. Men av de sju hedersdoktorer vi utsett de senaste tio åren har endast två

varit kvinnor och det är förstas inte alls bra.

Det är institutionerna som föreslår hedersdoktorer.

Ofta handlar det om personer som man haft ett långsiktigt samarbete med eller som ställt upp mycket genom åren, förklarar Olof Johansson Stenman.

– De personer som utses är ju ofta professorer och ju högre upp i akademien man kommer desto färre kvinnor finns det tyvärr. Men skillnaderna är stora mellan olika ämnen, det är absolut inte ont om kvinnliga professorer överallt. Vi kommer i alla fall att se över hedersdoktorsutnämningarna och starkare betona vikten av att även föreslå kvinnor, och mångfaldsperspektivet mer allmänt, för institutionerna.

OCKSÅ Naturvetenskapliga fakultetens enda hedersdoktor i år är man.

– Vi har utsett en hedersdoktor som är värdefull för fakulteten, men vi arbetar för att få fler kvinnliga hedersdoktorer, berättar

prodekan Ola Wetterberg. Frågan uppmärksammas varje år vid nomineringen, och vi beklagar att inte ytterligare förslag på kvinnor kom in från institutionerna.

De senaste 10 åren har fakulteten utsett 16 manliga och 4 kvinnliga hedersdoktorer.

– Det överstiger faktiskt andelen kvinnor bland våra professorer, förklarar Ola Wetterberg. Situationen speglar strukturen inom branschen även internationellt. Men vi kommer att fortsätta arbeta aktivt för att få fram fler nomineringar av kvinnliga kandidater.

AV DE 308 hedersdoktorer som utsetts vid Göteborgs universitet perioden 1993-2014 är 70 kvinnor, det vill säga 23 procent. Nio hedersdoktorer har under perioden kommit från Asien, varav fyra från Japan, och endast en från Sydamerika (Venezuela).

Av årets 15 hedersdoktorer kommer fem från Sverige och åtta från övriga EU. En hedersdoktor kommer från USA och en från Israel.

EVA LUNDGREN

UB robotdigitaliserar på bokmässan

Digitaliseringsteamet på universitetsbiblioteket kommer att visa hur arbetet med digitaliseringen av bibliotekets samlingar går till. UB har exempelvis världsunika handskriftssamlingar från kända svenska författare och företag som successivt överförs i digital form så att de blir tillgängliga för alla.

IDAG KAN FORSKARE på universitetet också beställa digitala kopior av tryckta verk som finns på biblioteket, utan kostnad. Tanken är att underlätta för forskarna så att de kan arbeta med verken på sitt arbetsrum, samtidigt som de inte behöver oroas över att andra låntagare behöver tillgång

till böckerna. Dessutom får man full sökbarhet i de digitaliserade verken vilket gör att man lätt kan söka efter relevant innehåll. Biblioteket får i sin tur en digital kopia som sparas och publiceras på webben.

Vill du se mer hur universitetets digitalisering går till?

Besök monter på bokmässan! UB:s personal kommer att finnas på plats i biblioteksloungen på torsdag och fredag och där kan man ställa frågor och ge tips på hur tjänster kan utvecklas.

Besök UB:s monter på bokmässan så får du veta mer om hur man arbetar med digitalisering.

ERIK SIIRA

Jobbigt men kul att vara chef

ILLUSTRATION: KICKI EDGREN NYBORG

99 procent av cheferna vid Göteborgs universitet tycker att samarbetet med medarbetarna fungerar bra och fyra av fem har positiva känslor på väg till jobbet. Men arbetsbelastningen kan vara orimligt hög och nästan var åttonde chef känner ofta olust på väg till arbetet.

CHEFSBAROMETERN 2013, som är en undersökning av chefernas arbetsmiljö, är nu sammanställd och analyserad. Den visar att drygt hälften av cheferna har haft sitt uppdrag mindre än två år och alltså inte deltog i den första undersökningen som gjordes 2010.

– Men resultaten är förvånande lika, trots att så många är nya, säger Marianne Leffler, som är undersökningsledare.

Sammantaget verkar cheferna må förhållandevis väl, men när det gäller arbetsbelastning ser det inte lika bra ut.

– Mer än var tredje chef arbetar motsvarande en arbetsdag extra per vecka, närmare var femte chef jobbar i princip två hela arbetsdagar extra varje vecka.

FLER MÄN ÄN KVINNOR har arbetsveckor på denna nivå. Två av tre chefer tycker att det är för lite tid avsatt för uppdraget, vilket är en ökning med 5 procentenheter sedan förra mätningen. Ändå uppger närmare 80 procent att är roligt att vara chef.

Två av tre anser att kvinnor och män har lika möjligheter att bli chef vid GU, vilket är en ökning med 10 procentenheter jämfört med första mätningen. Hela 74 procent av kvinnorna anser att män i chefsbefattning lättare får högre lön, medan bara 30 procent av männen tror det.

– Vid personalavdelningen genomförs för närvarande en kartläggning över löner som kan visa om det här speglar verkligheten.

Kvinnor är mer intresserade av kompetensutveckling än män.

– Kan det vara så att män generellt tycker att de är tillräckligt bra och att kvinnor upplever att de behöver vara duktigare och sätter större press på sig själva? undrar Marianne Leffler.

RAPPORTERING, kontroll och krav på uppföljning är nya frågor som är med i 2013 års chefsbarometer. Mellan de två mätningarna har Vision 2020 införts och en omorganisation genomförts. 62 procent anser att förändringen av universitetets organisation påverkat deras arbetssituation, både positivt och negativt. 17 procent säger att det inte har påverkat deras arbetssituation alls.

– Cheferna tycker att både den överordnade styrningen och kraven på uppföljning har ökat. Mer uppföljning kan vara bra, men det kan också vara en belastning, påpekar Marianne Leffler.

Barometern visar också att 75 procent av kvinnorna och 55 procent av männen upplever en otillräcklighet i sitt chefskap.

– Den frågan är ny och kan inte jämföras över tid, men många oroar sig över att inte kunna göra ett så bra arbete som de vill.

Också på frågan om cheferna oroar sig över att arbetet inkräktar på privatlivet finns en tydlig könsskillnad. 62 procent av kvinnorna och 49 procent av männen känner oro.

Ett övergripande resultat är att

Marianne Leffler

fyra av fem chefer har positiva känslor på väg till arbetet, men att 11 procent känner viss olust och 2 procent stark olust. Detta stämmer ganska väl överens med siffrorna över alla anställda i arbetsmiljöundersökningen 2011.

Marianne Leffler tror att en orsak är brister i inskolning när det gäller ledarskap och alla chefsbyten.

– Vi är fortfarande dåliga på att ta hand om blivande chefer, detta gäller framför allt inom utbildning och forskning. Fyra av tio chefer uppger att de inte har fått någon introduktion i närmiljön.

Sammantaget är resultatet ändå positivt, framhåller Marianne Leffler.

– Men det finns grupper av chefer som inte alls är särskilt nöjda. Spridningen är ganska stor.

CARINA ELMÄNG

CHEFSBAROMETERN

Chefsbarometern har genomförts 2010 och 2013. Analyser och slutsatser: professor emeritus Joseph Schaller, psykologiska institutionen
Undersökningsledare: Marianne Leffler, personalavdelningen
Återkopplingar till verksamheten: Olle Persson, psykologiska institutionen.

452 personer fick enkäten, varav 318 svarade. Totalt 70 procent svarsfrekvens, samma som 2010.

GU ganska okänt i världen

I återkommande rankingar hamnar Göteborgs universitet långt efter sina närmaste konkurrenter. Hur kommer det sig?

Till viss del beror det på listornas konstruktion, men det är inte hela sanningen.

– **RANKNINGAR GER** varken en rättvisande eller heltäckande bild, men det verkar inte spela någon roll. De är här för att stanna, säger Magnus Gunnarsson på analys och utvärdering som presenterar en ny rapport där han gått igenom resultatet för Göteborgs universitet i de tre stora rankinglistorna Academic Ranking of World Universities (Shanghai), Times Higher Education (THE) och QS.

Om rankingar har någon betydelse i Sverige är svårt att svara på men studier visar att utländska studenter använder sig av dem, framför allt på avancerad och forskarnivå. Det blir också vanligare att regeringar och universitet ser rankingar som en slags ackreditering. Så hur kommer det sig då att Göteborgs universitet halkar efter de lärosäten som vi mäter oss med?

MAGNUS GUNNARSSON har gått igenom de viktiga indikatorerna på område efter område de senaste åren. Bland annat citeringar, forskningsresurser, relationen mellan lärare och studenter och graden av internationalisering.

– Även om det är stora skillnader mellan listorna finns

det en ganska god överensstämmelse mellan rankingarna när det gäller placeringen. GU når inte högre än plats 10 i Norden i någon av mätningarna medan exempelvis Lunds universitet ligger som bäst på 2:a plats och Uppsala universitet på 4:e plats.

BILDEN ÄR DOCK inte nattsvart. Exempelvis har GU gott om resurser mätt i totala intäkter per lärare/forskare och i citeringsgrad ligger vi i nivå med Uppsala och Lund.

– Men ser man till antal publikationer har Göteborgs universitet avsevärt mindre än Lund, Karolinska och Uppsala, vilket ligger oss i fatet i flera indikatorer.

Dels har det med ämnesprofilen att göra. Att GU har en stor andel humaniora och samhällsvetenskap förklarar de låga resultaten i antal publikationer. Dels hänger resultaten samman med att GU har hög andel grundutbildning. Båda dessa faktorer sänker GU:s resultat i rankingarna.

– **DET ÄR ORSAKER** som kan beskrivas som brister i rankingarnas metoder. Stockholms universitet har förvisso en stor andel humaniora och samhällsvetenskap men det uppvägs av att deras naturvetenskapliga fakultet är nästan dubbelt så stor som vår – med hög citeringsgrad, många publikationer i Science och Nature och flera gamla Nobelpris.

Det finns flera indikatorer där GU presterar sämre än jämförbara lärosäten utan att det enkelt kan förklaras som brister i metoden, menar Magnus Gunnarsson.

– I dessa avseenden ligger vi lägre i alla mått. Det främsta skälet till vår svaga placering är att anseendeindikatorn väger tungt i både QS- och THE-rankingarna. Vi har betydligt lägre internationellt anseende än Lunds, Uppsala och Stockholms universitet.

I THE-rankingen får Lunds

Magnus Gunnarsson

»Sannolikt leder ökad internationalisering till höjt anseende.«

”

universitet 20 poäng för anseende när det gäller utbildning och 26 för forskning. Motsvarande siffror för GU är 8 för utbildning och 8 för forskning.

– **DET ÄR RÄTT** stora skillnader. Det är ännu tydligare i QS-rankingen, där den sammanlagda poängen för GU är 54 jämfört med 89 för Lunds universitet. Internationalisering och anseende hänger ihop. Om vi har färre internationella forskare och studenter, lägre grad av internationella nätverk och mindre internationellt samförfattande, får det konsekvenser för hur känt Göteborgs universitet är ute i världen.

FAKTA

I rapporten *Hur hamnade vi här?* En analys av Göteborgs universitets resultat i internationella rankingar, har Magnus Gunnarsson försökt att reda på varför Göteborgs universitet hamnar långt efter Uppsala, Lunds och Stockholms universitet.

Magnus Gunnarsson menar att rankingsresultat, anseende och internationell rekrytering hänger ihop i en intrikat växelverkan. Bra resultat på rankingarna innebär högre anseende bland internationella studenter som i sin tur höjer rankingsresultaten. På samma sätt: högt anseende bland internationella forskare betyder att anseendet ökar, vilket gör det lättare att rekrytera internationella lärare och forskare, som i sin tur höjer värdet på indikatorerna.

DEN BISTRA sanningen är att Göteborgs universitet är ganska okänt i världen, menar Magnus Gunnarsson.

Frågan är då hur man gör ett universitet mer känt internationellt?

– Vi ska naturligtvis fortsätta hålla hög kvalitet i det vi gör men vi måste också öka kännedomen om Göteborgs universitet. Anseende kan tyckas vara ett oviktigt mål, det är det vi gör som spelar roll, inte hur välkända vi är. Men anseendet påverkar rekryteringen vilket i sin tur påverkar kvaliteten. Det är lättare att rekrytera duktiga forskare, lärare och studenter till ett lärosäte med gott anseende än till ett okänt lärosäte. Men sannolikt leder ökad internationalisering till höjt anseende.

ALLAN ERIKSSON

GU näst bäst inom medicin

– **Det ser bra ut, men det säger inte så mycket.**

Den slutsatsen drar Magnus Gunnarsson efter att ha analyserat årets Shanghai-lista, där GU klättrar ett fyrtiotal platser.

Men inom ett område utmärker sig GU i världen - medicin.

DEN 15 AUGUSTI släppte Shanghai Jiao Tong University sin årliga rankingslista över världens främsta universitet, som oftast kallas för Shanghai-rankingen. I likhet med de senaste två åren hamnade Göteborgs universitet i spannet 151–200. Men den exakta placeringen har förbättrats betydligt, från plats 195 till 161.

Av de tio ämnesspecifika listor som publiceras är det inom medicin som GU utmärker sig. Där har man gått från plats 59 till plats 45, vilket innebär att GU nu är tvåa bland svenska lärosäten inom medicin. Karolinska Institutet ligger på plats 12.

Men förändringen beror nästan uteslutande på en metodförändring, menar Magnus Gunnarsson på analys och utvärdering. Indikatorn HiCi, som räknar hur många forskare lärosädet har på Thomson Reuters lista över högt citerade forskare, har kritiserats för allvarliga metodbrister. Nu har Thomson Reuters gjort om metoden.

– De har kvalitetsförbättrat indikatorn. Istället för råa citeringar, där

bland annat femton år gamla publiceringar gav höga poäng, bygger den nya metoden på fältnormerande citeringar, där man viktat varje citering efter ålder, typ och ämne. Dessutom räknas endast författarnas första adress och inte alla andra lärosäten som forskaren har en anknytning till. Det innebär att lärosäten i exempelvis Saudiarabien som köper upp tunga forskare dalar i årets lista.

MEN I ÅRETS ranking har metodförändringen bara delvis genomförts. Fullt genomslag får den nästa år. Enligt den gamla listan får GU 7,2 poäng på HiCi-indikatorn, enligt den nya kommer GU nästa år att få 17,3 poäng.

– Vi kommer att fortsätta stiga, säger Magnus Gunnarsson. Det säger förstås inget om hur vi fungerar som ett lärosäte men det ser bra ut att vi parkerar runt 150 istället för att ligga runt 200. Sedan är det tveksamt vad den placeringen betyder med tanke på att listan egentligen är utvecklad för att urskilja världens absoluta toppuniversitet.

De andra svenska lärosätena påverkas också av denna metodförändring. Uppsala, Stockholm, Linköping stiger medan KI, KTH, Lund och Umeå tappar.

ALLAN ERIKSSON

Ja till omdebatterat förslag

Regeringen vill att det, under vissa förutsättningar, ska vara tillåtet att ta ut avgifter av studenter som deltar i utbildningar som sker inom ramen för ett samarbete mellan ett svenskt och utländskt lärosäte.

GÖTEBORGS UNIVERSITET är positivt till förslaget men hyser oro för att det går emot högskolelagens krav på avgiftsfri utbildning.

Enligt GU:s remissvar skulle förslaget underlätta för internationella utbildningssamarbeten som GU ingår i för "att kunna erbjuda en högkvalitativ utbildning och förbereda studenterna för en internationell arbetsmarknad". Men GU har två reservationer.

Dels att avgiften inte tillfaller

det svenska lärosätet, dels att förslaget förtydligas så att det inte råder oklarheter om vilka utbildningar som lagförslaget berör. GU föreslår att formuleringen ändras till: "... inte avser utbildning som anordnas enbart av universitet och högskola." Även vad som menas med ett utbildningssamarbete bör förtydligas, menar GU.

DET ÄR ETT omdiskuterat förslag som lett till mycket skarp kritik från studentorganisationer. Även GU delar denna kritik, att förslaget strider mot högskolans krav på avgiftsfri utbildning, något som är en demokratisk rättighet. "Det finns en risk att förslaget medför att högre utbildning blir

en handelsvara." Dessutom påpekar GU att förslaget inte beaktar de ekonomiska konsekvenserna för resurssvaga studenter som blir tvungna att ta extra lån.

BAKGRUNDEN TILL regeringens förslag är att svenska lärosäten sedan 2009 har rätt att utfärda gemensamma examina med ett eller flera svenska eller utländska lärosäten. Flera lärosäten har dock påtalat att det i praktiken är svårt att ingå samarbeten med många utländska lärosäten eftersom de tar ut studieavgifter och svensk utbildning ska vara avgiftsfri enligt lag.

ALLAN ERIKSSON

Läs debatten på sid 28.

FOTO: JOHAN WINGBORG

En grönskande park med åtta rum

Nybyggt trädgårdsmästeri och murhus, trädgårdsrum och picknickpark, allt blir del av den nya Universitetsparken i Mariestad.

- **DET HÄR ÄR PARKEN** som erbjuder något för alla, säger Linda Hallström som går på utbildningen Trädgårdens hantverk och design vid institutionen för kulturvård.

Hon visar runt bland nyttoväxter och blommor i de färgrika rabatterna utanför trädgårdsmästeriet. Det doftar svagt av kryddor, en fjärl fladdrar förbi och på avstånd porlar ån Tidan.

- Det är härligt att få arbeta med allt detta, säger Linda

Hallström samtidigt som hon visar hur brysselkål och andra nyttoväxter frodigt växer intill varandra i odlingsbäddarna.

Universitetsparken skapas av universitetet och Mariestads kommun tillsammans. I parken blandas utbildning och forskning med inbjudande trädgårdsrum av odlingar, ångar och träd. Universitetsparken är tänkt att bli en mötesplats för Mariestadsbor, besökare, studenter, lärare och forskare. Lärare och forskare på institutionen för kulturvård i Mariestad ser parken som en stor tillgång i arbetet.

- Nu får vi möjlighet att arbeta med utvecklande skötsel och

pröva vår hantverkskunskap på ett naturligt sätt, säger lärare Evalena Öman.

Universitetsparken vänder sig till alla åldrar, även de allra minsta. Förskolan som ligger intill parken har därför fått egna odlingslotter. Parken kommer att innehålla åtta olika rum. Tidan slingrar sig mjukt utmed parkens ena kant. Marieholms residens vid Vänern är ett av de åtta parkrummen.

- Studenterna har gjort en en direktsådd av blommor och nyttoväxter vilket resulterat i ett färgsprakande blomsterhav, säger Evalena Öman.

CARINA ELIASSON

CITATET

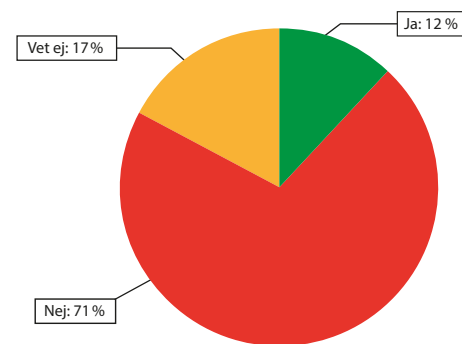
»Visst är det märkligt att en sektor som berör hundratusentals människor, både som arbetstagare och studenter, inte tycks ha någon som helst relevans i valrörelsen? Partierna är ju knappast överens om universitets- och högskolepolitiken, tvärtom ... Som samhällsvetare, men också med ett akademiskt ledningsuppdrag, tror jag att frågan om högskolans och universitetens roll är sorgligt underdebatterad i svensk politik.«

MARIE DEMKER, PROFESSOR I STATISTIK, PÅ DEKANBLOGGEN, [HTTP://SAMFAKDEKAN.BLOGG.GU.SE](http://samfakdekan.blogg.gu.se).

Webbpanelen: Ett steg mot avgifter?

► **Regeringen föreslår** att det ska vara möjligt att ta ut avgifter för svenska studenter om det gäller en utbildning med utbytesprogram samt om avgifterna betalas in till ett konsortium. Stödjer du det förslaget?

Antal svarande: 82. Urvalet består av 100 anställda som utifrån ett slumpmässigt urval på 500 anställda fick ta ställning till om de ville ingå i GU Journalens panel.

Dags för Neubergh-föreläsning

► **Årets Félix Neubergh-föreläsare** är Marie Louise Sörensen, docent i arkeologi vid Cambridge University. Hon forskar om bronsåldern och hennes föreläsning kommer att handla om kulturarvets roll i krig och fred.

Föreläsningen är på cirka en timme och äger rum den 30 oktober, klockan 16.00 i Stora Hörsalen på Humanisten.

Liten institution får två toppforskare

Rena vinstlotten! Så kan man säga om institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori som nu rekryterar två internationella toppforskare.

Med ett tillskott på 300 miljoner kronor väntas institutionens forskning inom moraliskt ansvar och datalingvistik bli ledande i Europa och kanske i världen.

PAUL RUSSELL, professor vid University of British Columbia at Vancouver, är en av världens främsta teoretiker kring handlingsfilosofi.

– Hans forskning behandlar frågor om hur moraliskt ansvar och fri vilja kan förstås inom en i vid mening naturvetenskaplig världsbild, förklarar Gunnar Björnsson, koordinator för centrumet Moral Responsibility Research Initiative, MRRI, där Paul Russell kommer att vara verksam.

– Främst har han fokuserat på emotionernas roll i moraliskt tänkande, särskilt hur vi uppfattar människor som ansvariga för olika handlingar samt hur våra känslor av stolthet, skam och särskilt skuld och indignation påverkar det moraliska tänkandet. Detta förenar han med sin naturalistiska människosyn, alltså tanken att människan är en del av naturen. Både intresset för emotionernas betydelse för moralen och naturalismen har han gemensamt med 1700-talsfilosofen David Hume, som han också är expert på.

Inom MRRI har man hittills främst ägnat sig åt tillämpad forskning inom medicinsk etik, affärsetik och politisk filosofi.

Paul Russell kommer att knyta ihop de olika forskningsområdena och berika främst de teoretiska och historiska delarna, förklarar Gunnar Björnsson.

– Russells forskning knyter också an till den starka meta-etiska forskningen vid institutionen. Vi har nyligen avslutat ett stort projekt om moralisk motivation och har tillsammans med forskare på andra universitet påbörjat ett annat projekt om icke-deskriptivt tänkande och tal, båda finansierade av Vetenskapsrådet. Nu hoppas vi kunna utveckla MRRI till kanske det främsta kring forskning om moraliskt ansvar i Europa och attrahera gästföreläsare, postdoktorer och doktorander.

OKSÅ DEN ANDRE toppforskaren, Shalom Lappin, verkar inom ett brett område. Han är professor vid King's College, London, och kommer till Göteborg för att leda Centre for linguistic theory and studies in probability, förklarar Staffan Larsson, professor i datalingvistik.

– Han har exempelvis skrivit en uppmärksammad bok om barns språkinlärning där han argumenterar mot Noam Chomskys idé att språkets grunder är medfödda. Men speciellt intressant är hans sätt att kombinera lingvistisk teori med statistik. Oftast handlar lingvistik om vad som är grammatiskt rätt eller fel. Men Shalom Lappin har utvidgat lingvistik till att också handla om vaghet och om hur man gradvis lär sig ett språk.

Dessa insikter kan användas vid datoröversättning eller i dialogsystem, förklarar Staffan Larsson.

Paul Russell

Shalom Lappin

»Göteborg blir ett centrum för datalingvistik, i Europa och i världen.«

STAFFAN LARSSON

– Om jag exempelvis ska prata med min smartphone måste jag veta exakt hur jag ska uttrycka mig, annars funkar det inte. Men i framtiden kanske datorn kan bli mer som en människa och, liksom vi, anpassa sig till de personer den talar med. Anställningen av Shalom Lappin innebär att Göteborg blir ett centrum för datalingvistik, i Europa och i världen.

ATT BÅDA toppforskarna rekryteras till institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori är ingen tillfällighet, påpekar prefekt Christina Thomsen Thörnqvist.

– Satsningarna bygger på forskningsprofiler som redan finns på plats med stor potential och hög internationell relevans. På senare år har institutionen dessutom lagt ner stor kraft på att skapa en miljö där man vågar satsa på de riktigt stora ansökningarna med utgångspunkt i internationella samarbeten. Och

vi har varit orädda när det gäller samfinansiering och frikostiga med stöd till utarbetande av stora ansökningar.

Så här stora satsningar ger dessutom ytterligare möjligheter inom andra områden, påpekar Christina Thomsen Thörnqvist.

– Det är i princip omöjligt att undvika synergieffekter för övriga ämnesmiljöer. Arbetar vi målmedvetet finns alla förutsättningar för att institutionen som helhet gynnas av rekryteringarna under lång tid framöver, också långt efter att den externa finansieringen upphört.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Vetenskapsrådet, VR, har beslutat stödja rekryteringarna av datalingvisten Shalom Lappin och filosofen Paul Russell med totalt cirka 189 miljoner kronor. Samtidigt bidrar Göteborgs universitet med totalt cirka 91 miljoner kronor. Båda forskarna kommer att knytas till institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. Sammanlagt kommer ett tjugotal doktorander och 18 postdoktorer att anställas under den kommande tioårsperioden. Projektet inkluderar också flera seniora tjänster.

Hittills har VR beslutat om 16 anslag till internationella toppforskare, varav hela fyra har tilldelats Göteborgs universitet. De övriga är statsvetaren Ellen Lust samt diabetesforskaren Patrik Rorsman. Göteborgs universitet har fått tre av fyra professurer inom satsningen som gått till humaniora/samhällsvetenskap.

DOKTOR FELIX NEUBERGH'S STIFTELSE

LEDIGFÖRKLARAR HÄRMED MEDEL FÖR ÅR 2015 VILKA DELS SKALL FRÄMJA:

- 1 I Sverige boende barns eller ungdoms vård och uppfostran.
- 2 I Sverige boende ungdoms utbildning vid högskola, universitet eller liknande officiell anstalt.
- 3 Vård och hjälp till i Sverige boende behövande- åldersstigna, sjuka eller handikappade.
- 4 Klinisk medicinsk vetenskaplig forskning som bedrivs i den västsvenska regionen och vars huvudsakliga syfte ska vara att förbättra den åldrande människans fysiska livskvalitet.

Ansökningsblankett och information finns på www.felixneubergh.se. Du kan även skicka in ett frankerat och adresserat svarskuvert till: Doktor Felix Neuberghs stiftelse, Erik Dahlbergsgatan 11 B, 411 26 Göteborg.

En epok har gått i graven

IDAG VAR JAG på begravning. Min gamle vän och tillika handledare Ove Lundgren har gått bort. Begravningar är alltid mer eller mindre sorgliga men kan ibland också ge upphov till litet nyttig eftertanke. Många av dem som var där representerar en forskningsepok som snart är över, en epok när Sverige faktiskt var en stor forskningsnation. Namnet Björn Folkow väckte respekt ute i världen: ”Jaha, du kommer från Björn Folkows labb, vad trevligt, hälsa Björn, han är en mycket fin man!” Den tid när man aldrig pratade brist på pengar, de öppna dörrarnas tid, samtalens tid, samarbetets tid. När universitet och industri fritt kunde prata med varandra utan närvaro av advokat. Romantiserar jag? Kanske.

Jag växlade några ord med pensionerade kollegor: Ingmar Kjellmer, Kurt Ahren, Erik Berglund. Kurt höll ett fint tal där han nämnde Oves engagemang för tredje världen, bland annat i dagens Palestina där Kurt varit med och startat upp en läkarutbildning. De tio miljoner barn som årligen dör av diarrésjukdomar var en stark drivkraft för Ove. Han försökte hitta nya behandlingsmetoder, men lyckades inte riktigt, tyvärr. Visserligen identifierade han en ny behandlingsprincip men den har ännu inte fått någon praktisk tillämpning. Den sagan är dock inte slut.

På tal om sagor: Einstein fick en gång frågan: Hur ska man göra barn kreativa? Läs sagor! Och om det inte hjälper? Läs mer sagor! När Copernicus fick i uppdrag av påven att rätta till kalendern blev hans slutsats: ”Det är något fel med modellen!” Att ifrågasätta modeller var ett signum även för Ove. Han fick helt enkelt inte ihop dåtidens modeller för epiteltransport över tarmslimhinnan, ”det måste finnas ett bättre sätt att snabbt ta upp lösningar med låg eller hög salthalt!”

FÖRSTA GÅNGEN jag träffade Ove var i mitten på 70-talet, inne på ett labb där han höll på med försök på en sövd katt (han sysslade bara med akutförsök, djuretik var nämligen ett av hans stora intressen). Jag presenterade mig som forskningsintresserad student och frågade stillsamt vad han höll på med. Han studsade bort till griffeltavlan och ritade upp en fullständigt obegriplig bild, det var något med radioaktiva gaser som fastnade i tarmludden, jag fattade absolut nada. På bordet låg en Geigermätare och en sövd katt med blodet droppandes genom ett antal plastslangar instuckna i diverse kärl. Jag drog mig tillbaka under artiga bugningar och undrade stillsamt om karl'n var riktigt klok!

Jag bestämde mig för att ge den där mannen en chans ändå. I mitt doktorandprojekt skulle jag ta reda på vad som händer om man stimulerar sympatikusnerverna

Ove Lundgren, 1937-2014, var inte bara en framstående forskare utan också humanistiskt intresserad. Bland annat skrev han artiklar om medvetandets neurobiologi.

FOTO: MEDIETEKNIK

»När något inte stämde vågade han formulera en ny modell som han sedan vred och vände på i det oändliga.«

”

till tarmen och fick till sist ihop en hyfsad avhandling. Jag lärde också känna en person som definitivt hade fått höra tillräckligt med sagor. Han lanserade under min tid på fysiologen två stora hypoteser, den ena handlade om koncentration av salter i topparna på tunntarmludden och den andra om tarmnervernas roll vid diarrésjukdomar, den senare numera en del av lärobokskodex.

Vad var det nu som gjorde Ove så unik som forskare? Jo, det var just detta att när saker inte stämde vågade han formulera en ny modell som han sedan vred och vände på i det oändliga. Vid sin sida hade han sin ständige vapendragare Mats Jodal. Mats fick stå för mycket av detaljerna, det mödosamma mätandet och de så viktiga kontrollförsöken, Ove hanterade de stora penseldragen. Sitt sista projekt drev Ove själv, en idé om att det i tarmen finns en faktor som gör att man kissar ut salt. Han blev aldrig färdig med det där projektet men varje gång jag träffade honom hade han ”bara några enstaka kontrollförsök kvar ...”

OVE VAR DEN gamla typen av ”uomo universale”. I sin ungdom var han aktivt troende och tog alltid livsåskådningsfrågorna på stort allvar. Han var humanistiskt intresserad, var god vän med Alvar Ellegård och skrev artiklar om bland annat medvetandets neurobiologi. När jag var sjuk för många år sedan fick jag av honom en tung lunta om modern filosofi som jag fortfarande inte plöjt igenom. Varje sommar brukade han ge sig ut och vandra i fjällen men ett år saknade han sällskap. Jag minns inte riktigt hur det gick till, men det slutade med att jag blev hans vandringskamrat. Jag minns att vi pratade och pratade och pratade, till ackompanjering av axelremmarnas knarande. Sista åren har vi bara setts sporadiskt men varje gång har vi sagt att vi borde göra om den där vandringen. Nu är det för sent!

Tack, Ove, för allt du lärt mig och för alla trevliga stunder tillsammans! Ditt oförlikneliga skratt som ekade i korridorerna har tystnat för alltid, men din gärning och minnena lever kvar. Om Sankte Per kan sitt jobb kommer han att sätta dig under en korrek där du kan köra försök – och vara mycket lycklig!

HENRIK SJÖVALL
PROFESSOR VID INSTITUTIONEN
FÖR MEDICIN

140 TECKEN

vinner inga val

De sociala mediernas snabbhet, räckvidd och interaktivitet har slagit upp dörren för ett öppnare debattklimat. Ofta med utmanarpartier som flitigaste användare.

Men forskarna är eniga: ingen vinner ett val på Twitter. Och om fyra år kanske vi inte ens minns ordleken med 140 tecken.

DET ÄR TISDAG förmiddag och mindre än tre veckor kvar till supervalårets höjdpunkt. I sitt arbetsrum på JMG (institutionen för journalistik, medier och kommunikation vid Göteborgs universitet) följer lektor Marie Grusell noggrant de politiska partiernas Twittertrafik.

– Jag kodar inläggen utifrån olika kriterier. Efter valet analyserar vi vilken typ av kommunikation de haft, på vilket sätt de kommunicerat, hur mycket och när de kommunicerat.

En kort promenad från JMG på Seminariegatan sitter professorn i statsvetenskap Ulf Bjereld som sedan ett par år forskat kring digitaliseringens betydelse för den politiska demokratin.

– Om man tror att de nya medierna omedelbart förstärker demokratin – då kommer man att bli besviken. Å andra sidan blir de som avfärdar dem som betydelselösa också besvikna, säger Ulf Bjereld.

ATT DE SOCIALA medierna redan förändrat formerna för det politiska samtalet, och dessutom påverkat maktstrukturerna inom de politiska partierna är en sak, men någon quick fix för att vinna val? Knappast.

Trots det: sedan Marie Grusell, i samband med EU-valet 2009, första gången började analysera Twitterflödet har de politiska partierna kommit att betrakta de sociala medierna som en allt viktigare kommunikationskanal.

INGET PARTIKANSLI med självaktning vågar avstå från att delta i Twittertrafiken, och det finns fler än Ulf Bjereld som tycker att det är anmärkningsvärt att varken statsminister Fredrik Reinfeldt, eller socialdemokraternas partiledare Stefan Löfven, bedömt det mödan värt att skaffa sig ett konto.

Guðrún Schyman och Feministiskt initiativ har för sin del gjort Twitter till en självklar arena med tät och kontinuerlig kommunikation.

Partiets egen förklaring är att man inte har några pengar och att sociala medier i första hand kostar medlemmarnas tid.

Marie Grusell bekräftar att små och fattiga partier som till exempel Piratpartiet och Feministiskt initiativ är mer aktiva på Twitter än de stora rika partierna med tunga partiorganisationer.

– Samtidigt ska man ha klart för sig att de sociala medierna är väldigt tidskrävande och

dessutom kräver stor uthållighet, säger hon.

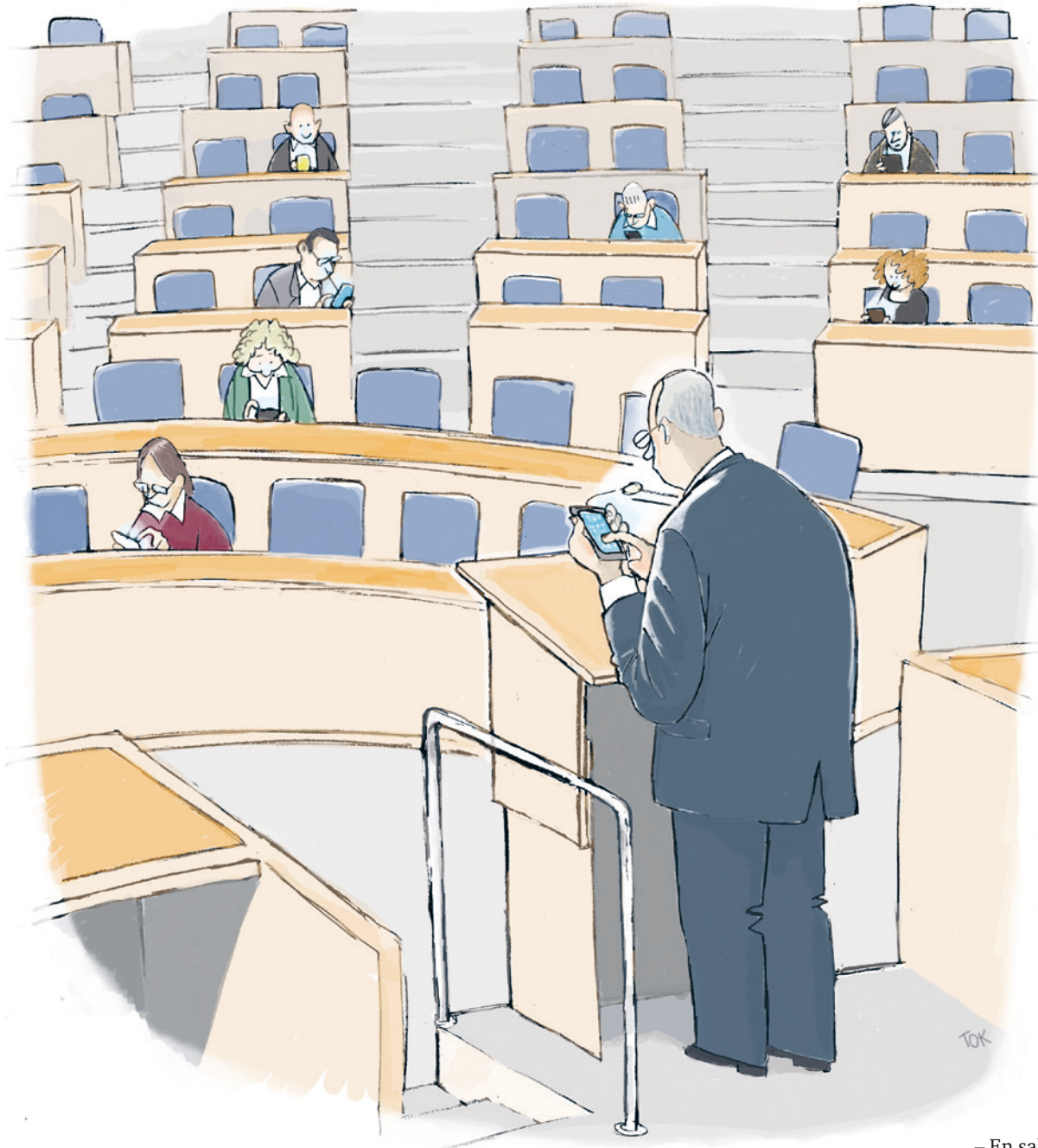
Att utmanarpartierna varit snabba med att ta de sociala medierna till sig har gett dem möjligheter att nå ut till tidnings-, radio- och tv-journalister på ungefär samma villkor som de stora etablerade partierna. Mot den bakgrunden kan man på goda grunder tillmäta dem en demokratiserande betydelse. Men att partierna via Facebook och Twitter hittar särskilt många nya väljare är Marie Grusell tveksam till:

- VISST, SOCIALA medier öppnar upp för alla att vara delaktiga, men problemet är att vi svenskar generellt inte är särskilt politiskt aktiva. Och när vi är på sociala medier vill vi oftast inte läsa om välfärd och skattepolitik, utan snarare kolla vad kompisarna gjort eller kanske titta på några tidningssajter.

Sociala medier gör inte svenska väljare mer politiskt intresserade. Därför kommer de inte heller att avgöra något val, menar alltså Marie Grusell och får stöd av Ulf Bjereld:

– Man kan inte vinna ett val genom aktivitet på sociala medier, men man kan nog förlora ett val genom att inte finnas där.

– Och för ett parti som gör anspråk på

»Visst, sociala medier öppnar upp för alla att vara delaktiga, men problemet är att vi svenskar generellt inte är särskilt politiskt aktiva.

MARIE GRUSELL

att vara i takt med tiden, är det av stor vikt hur man agerar, säger Bjereld och sammanfattar de sociala mediernas tre huvudspår:
att agera som en megafon och informationsspridare
att lyssna in för att få kännedom om vilka frågor som är på tapeten och hur laddade de är
att interagera. Inte bara prata eller lyssna, utan samtala med politiska vänner och debattera med motståndare, för ökad mobilisering.

– Göran Högglund, Gudrun Schyman och Carl Bildt är de som brukar anses ha lyckats bäst med att interagera. Men Sverige släpar efter. I USA är det helt omöjligt med

en framträdande ledare som inte finns på Twitter, säger Ulf Bjereld.

Forskarna förefaller ense: I valdebatten 2014 erbjuder sociala medier bara ytterligare en möjlighet att göra sin röst hörd – varken mer eller mindre. Men vad väntar de närmaste åren, får de möjligen en mer avgörande roll vid valet 2018?

– **DET KAN BLI** så, men det spännande med digitala medier är ju att utvecklingen går så fort. Det som är stort idag behöver inte vara det i morgon. Om tio år har kanske Twitter ersatts av något ännu mer spännande, funderar Marie Grusell och får medhåll av Ulf Bjereld:

Marie Grusell

Ulf Bjereld

– En sak är i alla fall säker: vi kommer aldrig att gå tillbaka till de gamla plattformarna. De sociala medierna har fört med sig snabbhet, räckvidd, interaktivitet och öppenhet, och den slutna partikultur som kunde finnas förr är inte längre rimlig, utom i absoluta undantagsfall.

– **MEN OM FYRA** år pratar vi kanske inte längre om digitala medier, utan har hittat på ett nytt ord för den här sammansmältningen som vi redan idag ser prov på, säger Ulf Bjereld, som för egen del är aktiv såväl via blogg, som på Facebook och Twitter.

– Datoren står på hela tiden, för mig finns inget alternativ. Jag skulle bli stressad om det inte fick vara så.

Marie Grusell medger att det fanns en tid när hon tyckte det var lite beklämmande att höra om folk som började sin morgon med att öppna Facebook-kontot.

– Det tog mig bara en månad, sedan var jag själv där. Och nu kollar jag alltid, både på Facebook och Twitter, innan jag går och lägger mig.

TEXT: LARS HJERTBERG

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

Han vill få oss att tänja på gränser

Det som är roligt med design är att man aldrig vet vad människor kommer att använda den till. Så säger Marcus Jahnke, känd för sin hantverksskilt samt för t-shirten för blivande pappor med ett foster på.

Han är ingenjören som blev designer och som tycker att vi lever i en alldeles för trång värld.

MARCUS JAHNKE är i Almedalen för att prata om projektet Genuslabbet som han är forskningsledare för. Vi har lyckats ta oss bort från folkmassorna för att slå oss ner i en lugn del av Almedalsparken.

– Det är första gången jag är här och det är en omtumlande upplevelse. Men det är mer folkfest än jag väntat mig, faktiskt rätt coolt.

Marcus Jahnke, nybliven doktor i design, tycker att vi lever i en alldeles för inskränkt värld med konstlade avstånd mellan exempelvis teknik och konst.

Och kanske började hans motstånd mot begränsande normer redan hemma i barndomens Åkarp utanför Malmö.

- PAPPA VAR INGENJÖR, speciellt intresserad av veteranbilar som han renoverade hemma i garaget. Mamma var konststopperska och jobbade med att reparera vävnader och liknande, bland annat för Kulturen i Lund. Så jag växte upp i en miljö präglad av både mekanisk och textil verkstad. Det fanns inte särskilt mycket konst hemma men jag var själv intresserad av att måla. När jag inte visste vad jag ville bli gick jag i pappas fotspår och läste på fyraårigt tekniskt gymnasium.

Men industridesignern Morgan Ferm, som bodde i samma område, uppmuntrade honom att studera design.

– Vi kände varandra eftersom vi delade samma intresse för Citroen 2CV-bilar. Efter gymnasiet gick jag först flera konstkurser parallellt med att jag jobbade som städare och så småningom flygplansbyggare på SAAB i Malmö. Sedan sökte jag till industri-

designutbildningen i första hand men kom in på andrahandsvalet utvecklingsingenjör i Halmstad. Efter tre år byggde jag på med ett års miljöteknik i Kalmar.

HANS FRU ANETTE har sin grundutbildning inom matematik och läste först i Lund. Efter ett år i Kanada avslutade hon sina studier i Göteborg dit paret flyttade 1995 eftersom Marcus fått jobb här som konsult på Volvo.

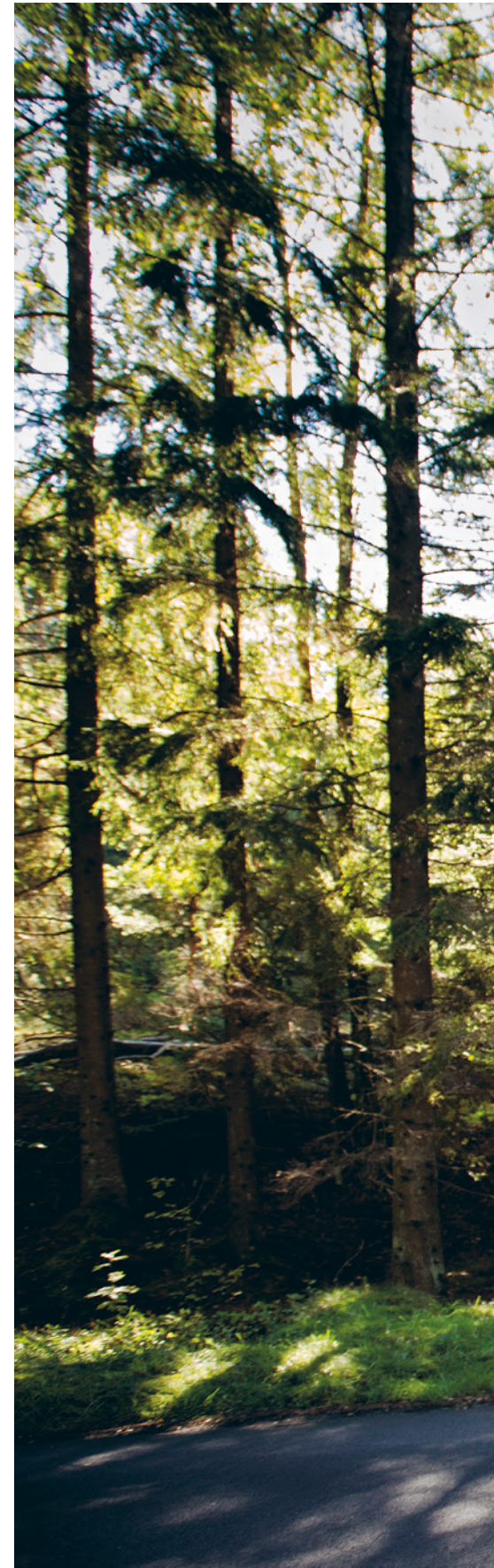
– Jag hade en jäkla tur som kom in precis när Volvo ville satsa på miljöledningssystem. Men jag kände också att jag mitt i alltihop höll på att tappa bort den där handgripliga erfarenheten av konstnärligt skapande och började därför studera skissteknik och skulptur på kvällstid.

Efter tre år sökte han sig vidare till ett jobb som miljöchef för NCC:s entreprenadbolag.

– Men jag blev alltmer besviken på industrin. Allt skulle certifieras till år 2000 men det handlade mer om ett spel för gallerierna än om ett verkligt miljöengagemang.

1999 UPPLEVDE HAN sig stå inför ett vägval. Kanske var det dags att göra något av det intresse för bilar och motorcyklar han ärvt av sin far? Han köpte en Moto Guzzi från 1975 i delar, byggde ihop den själv och beslöt, tillsammans med tre kompisar, att åka till USA för att köra motorcykel tvärs över kontinenten. Hojarna skeppade de i containrar till New York, och så åkte de iväg.

– Resan tog sex veckor och under de 970 milen i sadeln från öst- till västkusten hann jag verkligen fundera på ett och annat, på vad jag ville med livet. Det var under den resan

jag bestämde att söka mig tillbaka till den designvärld jag snuddat vid tidigare.

Så när Marcus Jahnke var hemma igen började han studera 3D-rendering, alltså att göra ritningar och bilder i 3D-program, samtidigt som han fick ett nytt miljökonsultjobb. Första barnet Otto föddes och under föräldraledigheten passade han på att ställa samman en portfolio för att söka masterutbildningen i design. Samma dag som han blev uppsagd från konsultfirman, som hade gått i konkurs, kom han in på HDK.

– Jag trodde att jag skulle hålla på med

– Min hot-rod är arketypisk på ett roligt sätt, säger Marcus Jahnke som gillar att bygga om bilar.

miljöfrågor men blev mer och mer intresserad av genus. Det berodde dels på min fru, Anette, som upplevt akademien, åtminstone inom matematik, som manligt hierarkisk. Men eftersom jag blivit pappa hade jag också börjat fundera över barnkläder. Så jag kastade mig in i något galet – jag var ju varken kläddesigner eller särskilt bra på genusfrågor.

MEN ATT GE SIG ut på okänt vatten var det bästa han gjort, förklarar Marcus Jahnke.

– Kläder är ju något både visuellt och fysiskt som jag blev tvungen att kämpa med

ner till minsta detalj, som fickor och knappar, för att skapa funktionella men samtidigt uttrycksfulla plagg. Att göra något kommersiellt gångbart som ändå bryter mot normerna, det blev den verkliga utmaningen!

Barnkollektionen Trots blev hans examensarbete, ett koncept han tog fram i samarbete med förskolebarn.

– Först hade jag tänkt göra något könsneutralt men barnens reaktioner fick mig att se behov som jag tidigare inte kunnat föreställa mig. De ville inte ha tråkiga unisexplagg utan dödsskallar, prinsessor och glitter. När jag

pratade med barnen var de också väldigt fast i sina flick- och pojkroller.

Så Marcus Jahnke bestämde sig för att göra ett experiment. Han sydde om ett antal plagg så att rosa mössor fick skeletthänder och flicktröjor pryddes med BMX-cyklar och dinosaurier. Och plötsligt hände något.

– Pojkarna satte på sig glitterbälten, flickorna tog på sig dinosaurietröjor. Allt genustänkande som de rent språkligt hade med sig luckrades upp. Och jag kände att här fanns något att bygga vidare på.

Under arbetet med kollektionen insåg han

att den värld vi lever i är väldigt snäv jämfört med vad den skulle kunna vara.

– Jag trotsade detta genom att gå lite utanför det invanda men jag tror att det finns otroligt mycket mer att göra.

Kollektionen fick stort genomslag i medierna och bidrog till den diskussion om barnkläder och genus som pågick då.

– Styrkan med design är att alla människor kan relatera till det utan att vara experter. Men att rucka på rådande normer är inte så lätt, man måste ta det i små steg. Jag tror att den där kollektionen bäst visar hur jag tänker kring normer och hur jag arbetar tillsammans med andra. Att prata, lyssna, analysera, det är det enda sättet för mig att förstå på djupet vad något handlar om.

Men mest känd är nog ändå Marcus Jahnke för sin hantverkskilt, en kjol med många fickor tänkt för grabbiga byggnadsarbetare, som blev årets teko-plagg 2007.

– Att få större företag att nappa på idén visade sig väldigt svårt. Men företaget Blåkläder blev intresserat, fast i början såg de den nog mest som en marknadsföringsgrej. Nu har den sålt i 20 000 exemplar, det hade de nog inte väntat sig. Typiskt att jag aldrig begärde royaltys för mönstret.

SIN METOD, att arbeta genom att lyssna på andra, använde han också i sitt doktorandprojekt. Det handlar om hur designern kan bidra till innovation inom traditionella industri- och ingenjörsföretag. Fem formgivare parades ihop med fem olika företag. Bland annat kunde designern visa att företagen ofta har en ganska stereotyp syn på sina produkter som gör det svårt att tänka nytt. Man är dessutom ovan vid den här typen av processer som kräver ovanligt högt i tak.

– Det intressanta var hur kunskap utvecklades mellan individerna när designern och de som arbetade på företaget jobbade tillsammans, och hur stor roll gestaltning, alltså handgripligt skapande med material och bilder, spelade i de här processerna. Jag hoppas att avhandlingen kommer att öka förståelsen för innovation som en social process samt öka insikten att humaniora och konst behövs inom industrin, inte för att vara kortsiktigt nyttigt utan för att vara kritisk och utmanande. Nyttänkande tar tid och är inget man gör på ett par snabba brainstorming-övningar.

EGENTLIGEN ÄR DET märkligt att vårt samhälle har en sådan strikt uppdelning mellan den konstnärliga och den tekniska världen, menar Marcus Jahnke.

– Jag tror vi glömt att de tidiga innovationerna som vår industri bygger på, är sprungna ur en mer sammansmält förindustriell tradition där det inte var så tydliga gränser mellan teknik, konst, hantverk och humaniora, eller varför inte bildning. Men jag tror att vi går mot en sådan förening igen, där fler konstnärligt och humanistiskt utbildade tar plats i företagen.

Men att ha en dubbel karriär, och till exempel lägga ner tid på utställningar, är ingenting som ses som en merit vid universitetet.

– Det pratas om att GU ska vara mer del-

»Nyttänkande tar tid och är inget man gör på ett par snabba brainstorming-övningar.«

aktigt i samhällsutvecklingen. Men då måste man se över meriteringssystemen. Annan yrkeserfarenhet värderas idag inte särskilt högt och att disputerat vid 44-års ålder är knappast en fördel.

GENUSLABBET, som han arbetar med idag, är ett uppdrag från Vinnova och innebär samarbete med andra forskare och designer från olika universitet. De arbetar tillsammans med 10 olika branscher, bland annat inom restaurang, vård, yrkeskläder och dataspel.

– Tanken är att försöka bryta invanda mönster för att få syn på stereotyper. Hur kommer det sig exempelvis att kocken oftast är en man medan den som serverar är kvinna? Eller att det i badrumsreklam alltid står en kvinna i duschen? Vi vill skapa en normkritisk diskussion som utmanar våra föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt och komma på okonventionella lösningar.

Men på fritiden är det fortfarande bilar och motorcyklar som gäller.

– Den bästa bil jag haft var en Renault, en elbil som jag körde runt med dagligen i fem år. Men när batterierna för två år sedan började ge upp sålde jag den och skaffade istället en Ford från 1930 som jag bygger om till en hot-rod.

Att det finns en konflikt mellan miljö-

intresset och passionen för fordon håller Marcus Jahnke med om.

– Jag är inte så mycket för ny teknik, utan gillar gamla saker. Min hot-rod är arketypisk på ett roligt sätt. Det var en vanlig bil i efterkrigstidens USA då det var populärt att skala av allt onödigt, trimma bilen och köra fort i öknen. Det jag gillar är att bygga om, köra lite för nöjes skull, gå och klura på vad jag ska göra, och sedan förverkliga planerna i garaget.

Med tre barn blir det dock inte så mycket tid för det där pysslandet med olika fordon.

– Åttaåringen Minna gillar att greja med sin cykel och jag hjälper självklart till. 11-åriga Lillit spelar fotboll, vilket vi tycker är jätteroligt eftersom vi själva inte är särskilt sportintresserade. För vår 13-åring, Otto, handlar det mesta om freerunning.

TEXT: EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

MARCUS JAHNKE

AKTUELL: Forskningsledare på projektet Genuslabbet, ett Vinnova-uppdrag. Syftet är att bygga en process för normkritisk innovation. Planerar kurs för studenter på magisterprogrammet i design på HDK.

AVHANDLING: Disputerade 2013 på HDK med avhandlingen *Meaning in the Making. Introducing a Hermeneutic Perspective on the Contribution of Design Practice to Innovation.*

YRKE: Universitetslektor.

ÅLDER: 45 år.

BOR: I Tolered på Hisingen.

FAMILJ: Hustrun Anette, verksam på NCM på GU, som nyligen disputerat på en avhandling om professionspraxis, vid universitet i Nordland, Bodö. Tre barn: Minna, 8 år, Lillit, 11 år samt Otto, 13 år.

BAKGRUND: Utvecklingsingenjör med påbyggnad i miljöteknik, arbetade inom Volvo med miljöledningssystem och på NCC Entreprenad som miljöchef på 90-talet. Diverse förberedande kurser. Utbildad designer MFA 2002–2005. Doktorand i design 2007–2013.

INTRESSEN: Bygga 30-tals-hot-rod, köra motorcykel, cykla.

DET BÄSTA MED YRKET: Att ibland få känna att man gör skillnad i en students utveckling.

SENAST LÄSTA BOK: *The Cats Table* av Michael Ondaatje.

SENAST SEDDA FILM: *Winters Bone*.

FAVORITRÄTT: Panang nau.

MIN FORSKARFÖREBILD: Etnologen Magnus Mörck.

STYRKA: Naiv.

SVAGHET: Naiv.

DRIVKRAFT: Bekämpa orättvisor.

MOTTO: Det fixar vi lätt.

DETTA VISSTE DU INTE OM MARCUS: Har spelat bordtennis med science fictionförfattaren Sir Arthur C. Clarke i Colombo, Sri-Lanka (Marcus förlorade 11–21, Marcus var då 24 år och Clarke 77 år).

FOTO: JOHAN WINGBORG

Vad får du ut av Almedalsveckan?

Klara Björk, universitetsadjunkt på Akademin Valand:

– Jag har jobbat med film i 20 år, bland annat som producent, och är nu enhetschef för film på Akademin Valand. I många andra sammanhang i yrkeslivet

träffar man främst sin egen lilla initierade klick som arbetar inom samma fält. I Almedalen sker möten utanför professionerna, vilket är mycket stimulerande.

Trots att vi kommer från olika områden är flera frågor, som exempelvis samhällsengagemanget, gemensamt.

Ola Sigurdson, föreståndare för Centrum för kultur och hälsa:

– Framför allt har jag fått kontakt både med folk jag känt lite innan och helt nya bekantskaper, bland annat från andra högskolor och bland medier. Almedalen innebär ett utmärkt

tillfälle att presentera några av de frågor som är viktiga för Centrum för kultur och hälsa. Men det är förstås också en möjlighet att bilda sig inom helt andra områden; bland annat

var jag och lyssnade jag på The Guardians redaktionschef Paul Johnson, som berättade om Snowden-affären.

Olle Larkö, dekan på Sahlgrenska akademien:

– Det är viktigt att vi är med eftersom Almedalen är en betydelsefull del av samhällsdebatten. När man är här blir det också tydligt hur mycket som bestäms i Stockholm. Min främsta huvudvärk just nu är att

Sverige, som ett av mycket få länder i världen, inte kräver att läkare vidareutbildar sig. Det är något Sahlgrenska akademien kan råda bot på, tillsammans med sjukhuset skulle vi exempelvis kunna erbjuda läkare att pröva

ny operationsteknik i simulator. I Almedalen kan jag inte gå fem meter utan att stöta på någon jag känner. Kanske är det ett ålderstecken, eller så är det ett tecken på att vi svenskar isolerar oss för mycket regionalt.

Frida Vernersdotter, biträdande undersökningsledare på SOM-institutet:

– Jag har stärkt en del etablerade kontakter men också gått på seminarier som handlar om helt andra ämnen än mina egna. Våra egna seminarier blir med

nödvändighet lite ytliga, därför är det roligare att få inblick i sådant som andra håller på med. För oss som jobbar med opinionsforskning är Almedalen

mitt i prick, det är nästan som en alumträff med personer man redan känner.

Jörgen Tholin, universitetsdirektör (före detta rektor vid Högskolan på Gotland):

– Jag uppskattar mångfalden i det enormt stora utbudet av seminarier. Det bästa med Almedalen är att vi i Sverige kan

genomföra denna vecka där en del är galet, annat är mediala utspel, men rätt mycket är viktiga samtal om betydelsefulla

ämnen. Sedan är det så klart för mig alltid speciellt att komma tillbaka till Gotland.

Hallå där!

Anna Sonberger, evenemangssamordnare på Sahlgrenska akademins kansli.

Du är ansvarig för alla arrangemang, stora som små, kring det hus i centrala Visby som de flesta av deltagarna från Göteborgs universitet bodde i. Kan du berätta?

– Man skulle kunna säga att vi bedriver

en sorts hotellverksamhet här med ett fyrtiotal gäster som kommer och går. Huset är redan bokat för nästa år och jag kommer att börja de första förberedelserna för nästa Almedalsvecka med en gång när jag kommer hem. Men det är i januari som arbetet med Almedalen sätter igång mer på allvar.

– I år skickade vi ner 17 fullpackade lådor med bland annat sängkläder, catering och rollups. Detaljerna är viktiga, som exempelvis bordsdekorer på våra middagar.

Kan du berätta lite om huset?

– Det är från medeltiden och har haft flera ägare, bland andra kanngjutaren, rådmannen och riksdagsmannen Gabriel Hansson Warendorff.

Varifrån kommer gästerna?

– Förutom medarbetare vid Sahlgrenska akademien hade vi i år gäster från bland annat Gemensamma förvaltningen samt Samhällsvetenskapliga och Konstnärliga fakulteterna. Eftersom huset är överfullt med folk som bland annat ligger på uppblåsbara madrasser, uppstår en härlig sorts campuskänsla, man känner verkligen att vi är ett enda universitet. Våra gäster hittar nya kollegor, professorer pratar otvunget med administratörer och studenter, besökare från näringslivet kommer hit och det hela blir väldigt roligt.

Vad gör ni mer än ordnar övernattningar?

– Vi har också rundabordsamtal och mingel under hela veckan. Jag som dagligen arbetar med möten tycker att Almedalsveckan är extra härlig. Det är jobb hela tiden och till slut går man på nästan som i trans, som i en sorts mötesnirvana.

Det bästa med svensk politik

Ett koncentrat av svensk politik på en mycket liten plats under en väldigt kort tid, så beskriver Marie Demker och Andreas Johansson Heinö Almedalsveckan.

De var där för att under några hetsiga dagar delta i seminarier och debatter men hann också samtala en stund med GU Journalen.

Almedalsveckan är i år större än någonsin med drygt 3 500 arrangemang och cirka 30 000 besökare. Har den blivit för stor?

Marie: – Kanske, den börjar bli oöverblickbar. När man har så många arrangemang finns en risk att var och en bara följer sitt spår, det som stryker en medhårs. Den som har ett fullbokat program kanske inte ramlar in på något helt annorlunda, som inte bekräftar den egna världsbilden. Men att lyssna på annat än det man tänkt sig, som den föreläsning om järnvägar jag var på i eftermiddags, är ju det som är så givande.

Andreas: – Många gnäller över att det är så stort men jag är positiv. Det finns trots allt mycket kunnigt folk på plats som pratar om kemikaliehantering, industripolitik och allt möjligt annat, hela tiden kan den som vill lära sig nya saker.

Varför är det viktigt att just statsvetare vid Göteborgs universitet medverkar här i Almedalen?

Marie: – För oss statsvetare är det förstås intressant att vara här, att se och höra partiledare på riktigt, uppleva kontexten, vara med där det händer. Man får en annan insikt om partiledarnas tilltal när man hör dem på plats och ser hur de relaterar till sympatisörer. Det ger en möjlighet att värdera medierapporteringen, det som jag sedan läser i tidningarna. Jag ser det lite som att jag är på statsvetenskaplig praktik.

Andreas: – Det är andra gången jag är här. Almedalen representerar mycket av det som är bra med svensk politik. Tonläget är överlag ganska lågmält och man kan diskutera över åsiktsgrensar. Det är också kul att kunna gå från den ena debatten till den andra, sådant har man ju inte tid för till vardags. Almedalen är en sorts temperaturmätare på var svensk politik befinner sig just nu och även vad som inte tas upp är intressant. Debatten handlar exempelvis extremt lite om annat än Sverige, trots att vi nyss haft EU-val, och det kan ju synas märkligt.

Marie: – Under en enda vecka i Almedalen återfinns ett slags koncentrat av det som

händer i resten av landet under hela övriga året. Nästan alla relevanta politiska aktörer är här och när människor kommer varandra så nära uppstår en särskild dynamik. Konfliktlinjerna klarnar, det blir tydligare vilka intressen som står emot varandra. Utländska politiker och journalister blir väldigt förvånade över att vi under en vecka kan träffa partiledare mitt på öppen gata och att vem som helst kan prata med dem. Detta är nog något genuint svenskt.

Under Almedalsveckan diskuterade Marie Demker och Andreas Johansson Heinö bland annat ideologiernas kris.

Andreas: – Ibland får vi statsvetare kritik för att vi är med för mycket i debatten men problemet är väl snarare att andra akademiker inte är med mer. Det finns en idé om att man inte ska uttala sig inom områden där man inte är expert men det mesta jag gör handlar om frågor som bara kräver allmän kompetens inom statsvetenskap. Samhällsdebatten är en plats där akademiker bör vara, menar jag. När det gäller exempelvis diskussioner om främlingsfientlighet har säkert även exempelvis historiker, sociologer och etnologer mycket att tillföra. Man kan inte sitta och vänta på att media ska ringa. För mig är det ingen motsättning att vara aktiv i debatten och att forska. Det man säger internt måste också tåla en granskning externt. Det är en del av ens jobb, att man kan kommunicera det man gör på ett begripligt sätt och försvara

det i en öppen debatt. Sedan lär man sig så mycket själv genom att vara i den här miljön och får stimulans, vilket gör att man blir en bättre forskare.

Men vilken är er uppgift som forskare i statsvetenskap? Ska ni vara neutrala betraktare? Eller är det ok för en forskare att delta i debatten och påverka?

Marie: – Alla beskrivningar av verkligheten är teoriimpregnerade, vi står alltid någons även om vi är förment neutrala. Som statsvetare kan jag exempelvis diskutera politik utifrån idén att demokrati är bättre än ett system där människor lever i underkastelse under en totalitär regim. Men det är ju inte konstigare än att en medicinare utgår från tanken att hälsa är bättre än ohälsa. Vi har en idé om att samhället ska utvecklas och teorier om vilka mål som bör och kan uppnås; sedan får partierna strida om vad som är möjligt och vilka medel som är legitima.

Andreas: – Vi statsvetare, eller överhuvudtaget intellektuella, har som uppgift att vara ordningsmän i debatten. Vilken diskussion ska föras, vad är egentligen intressant? Det gäller inte minst frågor om rasism och främlingsfientlighet.

Ja, ni har väl båda blivit ganska hårt ansatta för era uttalanden om just dessa frågor, från diametralt olika håll dessutom. Vi lyssnade exempelvis nyligen på en debatt där du, Andreas, gång på gång hävdade att Sverigedemokraterna är främlingsfientliga, inte rasistiska.

Andreas: – Det uppfattas som provocerande att påstå att rasismen minskat i Sverige, trots att detta är ett uppenbart faktum i forskarvärlden. Av Mona Sahlin har jag till och med blivit beskyldd för att vara en fara för samhället som inte tar nazismen på allvar, när jag påpekat basala fakta. Men om allt verkligen bara blivit värre, vad säger det då om den utveckling vi haft?

Marie: – På ett mingel mötte jag en kvinna som var uppriktigt förtvivlad över att vår forskning gör det svårare att mobilisera mot rasismen. Men jag menar att det inte är bra att hela tiden ropa på vargen. Svenskarnas parti fick exempelvis endast 681 röster i förra valet. Man kan tycka att det är illa nog men risken är att man då hamnar i en vetodiskussion där Sverige är rasistiskt bara

FOTO: JOHAN WINGBORG

Marie Demker och Andreas Johansson Heinö menar att statsvetarens roll är att vara ordningsman i debatten.

det går att hitta en enda rasist här. Det blir ungefär som att påstå att alla muslimer är terrorister enbart på grund av ett enda terroråd. På så sätt ger man vetorätt till ett fåtal personer med extrema åsikter.

Andreas: – Och vår demokrati är så stark att den tål små extrema partier. Men om vi fokuserar för mycket på dem riskerar vi missa den verkliga rasism som går utanför partierna. Det är i dessa miljöer som främlingsfientliga åsikter växer sig starka som man måste bekämpa. Ibland kan man höra att det pågår en glidning i samhällsdebatten, där rasism blir alltmer accepterat, men de som säger så måste visa vad det är som förändrats i negativ riktning.

Marie: – Vi har så korta tidsperspektiv. Men det var mycket värre förr. Tänk på vad Svenska Tennisförbundets tävlingskommittés ordförande Mats Hasselquist sade 1968 när han fick frågan varför det bara var vita i Rhodesias tennislag: ”Tennis är en sport som kanske inte ligger så bra till för negrer. Det är en sport som kräver massor av tålamod.” Ingen ansvarig kan uttrycka sig så idag. Om vi ska använda oss av rent anekdotisk bevisning så minns jag den inte alls angenäma uppståndelsen bland kamraterna när jag en kort tid hade en enda skolkamrat med svart hud. Mina barn har gått i skolan med kamrater vars rötter finns över hela världen. Det är inget de reagerat över.

Blir ni aldrig arga eller irriterade på journalister och allmänhet som missuppfattar det ni säger?

Marie: – Det är klart att det är jobbigt att bli påhoppad, av medier eller av nättroll. Men

jag känner starkt stöd av både familj och kollegor. Alternativet vore att vika sig och det är inget jag vill göra. Men jag strävar aldrig efter att vara provocerande, även om Andreas tycker att jag är bäst när jag är arg.

»Man kan tycka att det är illa nog men risken är att man då hamnar i en veteodiskussion där Sverige är rasistiskt bara det går att hitta en enda rasist här.«

MARIE DEMKER

Andreas: – Det är ganska ointressant att säga det självklara, därför hamnar vi kanske i situationer då vi tar upp sådant som upprör eller uppfattas som opassande. Men irriterad på journalister blir jag mest när de frågar sådant som lätt går att hitta på Wikipedia. Jag vill inte vara bibliotekarien som enbart visar var boken står.

Marie: – Nyligen ringde en äldre man och frågade vilka regler som gäller vid omröstning av statsminister, så jag läste högt från riksdagens hemsida. Men den typen av frågor får man inte så ofta numera när fakta går att hitta på nätet. Vi är inte längre kunskapsleverantörer utan får ofta mer fördjupande frågor, vilket förstås är roligare. Men jag blir irriterad på journalister som inte förstår skillnaden mellan åsikt och välgrun-

dad analys. Mina åsikter kan vara intressanta vid ett personporträtt, inte annars.

Men är det ändå inte viktigt att man redogör för sina olika åsikter för trovärdighetens skull?

Andreas: – Jag tycker inte att man behöver redogöra för åsikter i 50 olika frågor. Jag sitter ju på dubbla stolar. Jag jobbar dels med opinionsbildning utifrån ett liberalt synsätt, dels med samhällsproblem, som jag belyser faktamässigt som forskare. De uppgifterna går hand i hand. Däremot är det viktigt att jag är tydlig med mitt liberala förhållnings-sätt, det styr vad jag är intresserad av och hur jag vill att samhället ska fungera. Det är bra att redovisa vilken bakgrund man själv har, det finns ingen helt neutral blick.

Marie: – Jag känner snarare en stark förankring i ett antal grundläggande samhällsteorier, som bygger på till exempel ideal om deltagande, medborgarskap och öppenhet. Men vi får inte glömma bort att alla forskare är impregnerade av en förförståelse, en teoritradition, som vi ständigt bygger vidare på. Den är så självklar att vi kanske just därför inte tänker på den, vi glömmar att våra teorier också är normativa.

Vad ska ni göra nu när veckan snart är över?

Andreas: – Det finns en mängd spännande föreläsningar som jag hoppas hinna gå på.

Marie: – I morgon är det statsvetardag och min första semesterdag och då ska jag bara flyta runt, inte jobba, bara njuta.

TEXT: EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

Plasten som dödar *finns på din tallrik*

- PET-flaskor, plastpåsar och frigolitkartonger smutsar alltmer ner våra stränder. Men även om det synliga skräpet är otrevligt är det när plasten bryts ner som de verkliga problemen börjar.

Det berättade Martin Hassellöv och Bethanie Carney Almroth under Almedalsveckan. På segelbåten Hrimfare af Ranrike vid Visby kaj visade de exempel på en ganska okänd tickande miljöbomb: mikroplast.

DET VAR BLAND andra Martin Hassellöv, professor i marin kemi, som i slutet av juni seglade båten från Smögen till Visby. Under resans gång tog de vattenprover som besökare på Hrimfare af Ranrike kunde undersöka i mikroskop under Almedalsveckan.

- Vi vet ganska väl hur stora plastbitar transporteras med havsströmmarna och samlas i skräpbälten. I de väldiga oceanerna finns enorma områden där plasten långsamt bryts ner och fragmenteras till mikroskopiska partiklar. Men också västkusten tar emot mängder med skräp, cirka 8 000 kubikmeter per år. 80 procent utgörs av plast av olika slag, mest fragment av hårdplast, plastpåsar och repfibrer. Hur all denna nedskräpning påverkar miljön vet vi tyvärr väldigt lite om.

Det skräp som fastnat under resan till Visby har Martin Hassellöv, tillsammans med ekotoxikologen Bethanie Carney Almroth, siktat i galler med olika grovhet. De partiklar på mindre än 5 mm som går igenom det finaste gallret kallas mikroplast. Det är dessa plastbitar forskarna intresserar sig mest för.

- ETT SKÅL TILL att västkusten är så hårt drabbad av nedskräpning är havsströmmarna, som möts i Kattegatt och sedan fortsätter upp längs kusten där vindar spolar upp skräpet på stränderna.

Nedskräpningen gör det förstås mindre trevligt att vistas på stränderna. Men det innebär också stora kostnader för kommunerna, som tvingas stå för städningen, samt

De prover som tagits under resan till Gotland studeras sedan i mikroskop.

»Plast har till och med hittats i djurens blodomlopp.«

BETHANIE CARNEY ALMROTH

”

terial för plastprodukter, sprids utanför Stenungsund, förklarar Martin Hassellöv. Det handlar om utsläpp som hamnar i dagvattnet och sedan förs vidare ut i havet. I Stenungså förs årligen nästan lika mycket plast som jord ner i ån och hälften av den plast som finns i stormfåglarnas magar är just pellets.

Tvärtemot vad många kanske tror kommer cirka 80 procent av allt skräp i havet från land. Varje gång vi exempelvis tvättar en fleecetröja följer tusentals plastpartiklar med i sköljvattnet.

Miljöförstörelsen har till och med lett till ett nytt ord: plastisfär. Det betecknar de väldiga öar av plastskräp, på ytor ibland lika stora som Sverige, som flyter i världshaven.

– Precis som fartyg kan föra med sig arter från ett ekosystem till ett annat, kan organismer också färdas på flytande skräp. Vad det kan leda till vet vi ännu inte, påpekar Bethanie Carney Almroth.

Så hur ska man då hantera problemet? Det effektivaste måste förstås vara att hindra plasten från att överhuvudtaget hamna i naturen.

- NÄR PLASTEN VÄL finns där i havet är den väldigt svår att få bort. Det går inte att filtrera de väldiga oceanerna och även om stränder städas kommer man aldrig åt de riktigt små bitarna. Enkla åtgärder kan minska nedskräpningen, som fler papperskorgar i naturen och pantsystem som får människor att återvinna också plastpåsar och frigolitkartonger. Plaståtervinning är dock svårt, så även där behövs forskning.

Men främst handlar det om att minska användningen av plast, menar Bethanie Carney Almroth.

– Industrin måste uppmuntras att göra mer medvetna val. I vissa skrubbkremer används exempelvis plast, trots att man kan få samma skrubbeffekt med aprikoskärnor eller sand. Ett förbud mot just detta användningsområde är dock på väg och kanske kan industrin så småningom till och med framhäva att en produkt inte innehåller plast som ett försäljningsargument. Konsumenten kan också ta ansvar genom att välja bort onödiga plastförpackningar och engångsartiklar som sugrör och plastbestick.

Varje år producerar världens länder cirka 300 miljoner ton plast. Och att plast är ett användbart material håller Martin Hassellöv med om.

– Men plast dödar. Så nu gäller det att ta ansvar och åtgärda problemet.

TEXT: EVA LUNDRÉN
FOTO: JOHAN WINGBORG

Proverna siktas i galler med olika grovhet. De bitar som är mindre än 5 mm kallas mikroplast och det är dessa Martin Hassellöv och Bethanie Carney Almroth intresserar sig mest för.

Plastbitarna kommer bland annat från PET-flaskor, plastpåsar, frigolit och repstumpar.

problem för turistnäringen.

Men det riktigt allvarliga är förstås alla skador på djur och natur som skräpet medför. Bland annat har 95 procent av alla stormfåglar på Nordsjön plast i sina magar, berättar Bethanie Carney Almroth.

- PLANKTON OCH maskar äter plast, och de i sin tur äts av fisk och krabbor. Plast har till och med hittats i djurens blodomlopp. Djur med magarna fulla av plast svälter ihjäl. Men med plasten följer också en mängd andra kemikalier, som katalysatorer, mjukgörare och flamskyddsmedel, varav många är hormonstörande och giftiga. Förutom plasten får djuren alltså i sig också dessa kemikalier som rör sig uppåt genom näringskedjan. Till slut kan de hamna på din tallrik, om du äter musslor eller räkor. Plast har till och med hittats i torsk.

Plast kan spridas på många sätt. Dels handlar det förstås om tanklösa människor som kastar skräp omkring sig.

– Men under våren har vi också arbetat med en kartläggning av hur pellets, råma-

FAKTA

Under Almedalsveckan medverkade bland annat Expedition Skräpfritt hav. Besökare kunde gå ombord på segelbåten Hrimfare af Ranrike och lära sig mer om mikroplast, alltså plastfragment på 0,3–5 mm, som förorenar havet. Dessutom hölls seminariet *Plast har ingen plats i vårt hav*, med medverkan av Martin Hassellöv, professor i marin kemi, institutionen för kemi och molekylärbiologi, och Bethanie Carney Almroth, universitetslektor i ekotoxikologi, institutionen för biologi och miljövetenskap. Då medverkade även bland andra miljöminister Lena Ek och EU-parlamentarikern Isabella Lövin.

Projektet är ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Ren Kust och Kommunens internationella miljöorganisation (KIMO).

Under Kusträddardagen i våras, arrangerad av Håll Sverige Rent, samlades skräp in från västkusten. 75 procent var engångsprodukter och 68 procent förpackningar. 66 procent kom från enskilda konsumenter, 18 procent från industrin, 16 procent från okänd källa. 87 procent av skräpet var plast eller frigolit.

Se även filmen från Visby: www.gu.se/almedalen/

Demokratiforskare som har koll på regioner

- Det är få saker jag skulle byta mot att vara professor vid Yale. Men att arbeta vid Göteborgs universitet är en av dem.

Så säger Ellen Lust, världsledande expert på politik i Nordafrika och Mellanöstern. Hon är en av 16 internationella toppforskare som rekryterats till Sverige med hjälp av Vetenskapsrådet.

OCKSÅ BARNEN ÄR entusiastiska, förklarar Ellen Lust när GU Journalen träffar henne på statsvetenskapliga institutionen i början av sommaren.

Hon var här första gången i december, men när hon nu återvänder tillsammans med sin man till ett land i full sommarprakt är det som att komma till en helt annan plats, påpekar hon.

– Steve och jag har ett ganska kaotiskt förhållande med familjemedlemmar utspridda på olika håll. Han jobbar för Världsbanken och har just stationerats till Kabul och jag tror att barnen är lättade över att åtminstone deras mor fått jobb på en betydligt lugnare plats. Att flytta till ett land man nästan inte alls känner är dock som att kasta sig huvudstupa. Vad kommer att hända nu? Ingen aning. Men Sverige är ett av världens bästa länder att leva i och min magkänsla säger att om jag inte tar den här chansen kommer jag bara att ångra mig.

JUST NU ÄR Ellen Lust engagerad i främst två projekt, båda med fokus på Mellanöstern och Nordafrika: *Transitional Governance Project* handlar om de processer som stöder beslutsfattares försök att skapa en bättre styrning, *Research Projects Program on Governance and Local Development* är ett interdisciplinärt forskningsprogram om regeringsmakt och lokal utveckling i arabvärlden.

Men att Ellen Lust kom att ägna sig åt just de här områdena är egentligen en tillfällighet, förklarar hon.

– När jag började mina universitetsstudier var jag egentligen allmänt intresserad av utvecklingsländer, kanske främst Afrika, men av olika skäl började jag studera Mellanöstern. Jag lärde mig arabiska, tog en master i Mellanösternstudier och doktorerade. Folk tyckte att jag närmast

begick professionellt självmord genom att ägna mig åt så ointressanta områden. Idag är reaktionerna förstås de motsatta. Nu tror mina kollegor att mina val varit strategiskt genomtänkta.

EN VANLIG MISSUPPFATTNING i väst är att Mellanöstern och Nordafrika är en enhetlig region.

– Men så är det inte alls. Tvärtom är skillnaderna jättestora, både vad gäller politik och kultur. Exempelvis Syrien har inte bara en totalitär regim, ytterligare en komplikation är att det är en minoritet, alawiterna, som styr över majoriteten. Egypten styrs idag av militären medan Tunisien verkar utvecklas mer demokratiskt. För att undersöka dessa länder måste vi dels ta hänsyn till hur förhållandet mellan styrande och styrda ser ut, dels förstå vilka resurser och naturtillgångar de skilda staterna har. För visserligen spred sig upproret under den arabiska våren också till exempelvis Bahrain men annars har det inte hänt så mycket i de rika länderna runt Persiska viken.

Den övriga världens förhållande till de olika länderna är också viktig att ta med i beräkningen, påpekar Ellen Lust.

– USA och Nato gick in i inbördeskriget Libyen 2011 men har mycket svårare att göra något i Syrien, där också Ryssland och Kina har intressen. Men om inte Syrien ska bli ett nytt Libanon, där inbördeskriget ju pågick i 15 år, krävs en internationell överenskommelse. Iran och USA stöder olika sidor och andra länder är inblandade, så en internationell intervention är knappast lösningen.

Demokratibyggande är överhuvudtaget komplicerat, påpekar Ellen Lust. Det är exempelvis inte självklart att regelbundna val är ett tecken på att ett land har en fungerande demokrati.

– Det den arabiska våren 2011 gjorde var bland annat att skaka om människors tro på

vad som är möjligt. Tidigare var missmodet stort men idag tror allt fler att reformer faktiskt är möjliga. Men det finns också en rädsla för vad förändringarna kan leda till. I Jordanien var exempelvis trycket på förnyelse mycket större för två år sedan än idag, då alla flyktingar får människor att värna det de har, snarare än att försöka sträva efter något bättre.

VÄSTVÄRLDEN MÅSTE stödja demokratiutveckling överallt, vare sig det handlar om Egypten, Tunisien eller Syrien. Men det gäller också att förstå vad som är möjligt i olika länder.

– När min forskargrupp ställde frågan: Anser du att demokrati är bättre än andra politiska system? svarade 80–90 procent ja, oavsett land i Mellanöstern och Nordafrika. Men när vi sedan bad människor välja det drag de ansåg mest utmärkande för en demokrati, blev svaren ganska olika. I Egypten menade exempelvis 70 procent av de svarande att demokrati är lika med ekonomiska framsteg, som att alla får sina basbehov tillgodosedda och att gapet mellan rika och fattiga minskar. Och eftersom Egypten är ett så ojämnt land är detta ett ganska logiskt svar.

I LIBYEN DÄREMOT ansåg knappt 7 procent att demokrati har med ekonomisk rättvisa att göra.

– Där fick vi istället det svar en västerlänning förväntar sig: demokrati handlar om att välja regering i fria val. Slutsatsen är att den som vill stödja demokratiutveckling i Egypten också måste stötta ekonomiska framsteg, annars får man helt enkelt inte människorna med sig.

Överhuvudtaget menar Ellen Lust att det är viktigt att diskutera demokrati förutsättningslöst, utan att ta något för givet.

– Går det att förena politisk islam med demokrati? Svaret är att vi inte vet. Det finns en rädsla för islamism som gör att många sekulära stater föredrar auktoritärt styre framför demokratiskt valda muslimska politiker. När Islamiska räddningsfronten vann valet i Algeriet 1990 ledde det exempelvis till en militärkupp som accepterades av västvärlden.

den eftersom man var rädd för att annars få samma utveckling som i Iran. Och den demokratiskt valde Muhammad Mursi avsattes ju ganska snart som president i Egypten. Men ibland glömmmer vi att det finns muslimska länder också bortom Mellanöstern, som demokratiska Indonesien.

Hon tror att Twitter spelade en roll 2011 när det gällde att sprida information om vad som pågick, men att det knappast var en omvälvande faktor.

På frågan om vad som lockade Ellen Lust hit, svarar hon att det var den livfulla

akademiska miljön vid statsvetenskapliga institutionen.

DET ÄR FRÄMST två GU-institut som Ellen Lust hoppas kunna fördjupa samarbetet med: Quality of Government (QoG) samt Varieties of Democracy (V-dem), vars föreståndare, professor Staffan I. Lindberg, hon känner sedan tidigare.

– V-dem är tvärnationellt och tvärregionalt och även om syftet är att lära sig mer om demokrati, innebär institutet förstås också ökade kunskaper om auktoritära

ELLEN LUST

Professor vid Yale University där hon forskar om politisk styrning och politiskt deltagande i Mellanöstern och Nordafrika. I januari flyttar hon till Göteborg. Hon har genomfört fältarbeten i bland annat Egypten, Jordanien, Libyen, Marocko, Palestina, Syrien och Tunisien. Just nu är hon främst engagerad i två forskningsprogram: *Program on Governance and Local Development (GLD)* samt *Transitional Governance Project (TGP)*.

Ellen Lust är gift med Stephen Ndegwa och paret har tre barn på 21, 18 och 13 år.

system. Jag hoppas finna flera synergier mellan mina forskningsprogram och V-dem men är också intresserad av QoG:s forskning om det goda samhället. Men självklart vill jag också kunna samarbeta med GU-forskare som studerar Mellanöstern mer specifikt. Främst är jag intresserad av den lokala politiska nivån, exempelvis hur både statliga och icke-statliga institutioner påverkar hälsovård och utbildning. I Göteborg kommer jag överhuvudtaget att kunna samarbeta med personer som har betydligt bredare kunskaper än jag och det ska bli fantastiskt spännande.

YTTERLIGARE ETT SKÄL till att Ellen Lust ser fram emot att flytta till Göteborg är rent praktiskt.

– Eftersom jag brukar resa till Mellanöstern ungefär en gång i månaden lider jag av oupphörligt jetlag. Jag är ganska trött på att vara trött, och ser därför fram emot att leva i Europa. Just nu är min man och jag på jakt efter någonstans att bo men när vi väl kommit tillräta ska jag börja ta lektioner i svenska. Jag vill förstå vad människor i min omgivning säger men dessutom är språket en värdefull ingång i en annan kultur. Vilka uttryck man har, eller kanske inte har, säger helt enkelt en del om det land där språket talas. Men det svenska uttalet verkar svårt. Vad är det för skillnad på å, ä och ö? Ja, vi får väl se hur det går.

TEXT: EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

Anna Peixoto disputerade den 14 juni vid institutionen för sociologi och arbetsvetenskap. Hennes avhandling heter *De mest lämpade - en studie i doktorandens habituering på det vetenskapliga fältet*.

Motstridiga krav på doktorander

Dubbla budskap, dolda strukturer och komplicerade beroendeförhållanden, det är några resultat Anna Peixoto kommer fram till i sin avhandling *De mest lämpade*. Ämnet är forskarutbildningsreformen 1998 och vad den ledde till - egentligen.

Du har intervjuat 15 doktorander vid Humanistiska, Naturvetenskapliga och Utbildningsvetenskapliga fakulteterna om hur de ser på sin forskarutbildning. Vad kom du fram till?

– Dels att de ämnesområden som jag studerat har haft skilda strategier och förhållningssätt till forskarutbildningsreformen och dess förändringar. Enkelt uttryckt handlar det om hur lätt eller svårt de har haft att anpassa sig till den. Detta beror i sin tur på att forskningens själva förutsättningar skiljer sig åt men också den värdegrund som respektive ämnesområde vilar på. Och olika delar i forskningskompetensen lyfts fram som centrala i forskarutbildningen. Inom humaniora är det, enligt dem jag intervjuat, förmågan att ställa vetenskapliga frågor som hör till det mest centrala. Doktoranden ses i det närmaste som geniet som ska förlösas genom intellektuella samtal. Avhandlingen är, om inte ett livsverk,

så i varje fall ett stort verk. Att det är man själv som ställer forskningsfrågan innebär stor frihet men också att forskningen väntas ta tid.

– De naturvetenskapliga doktoranderna som jag intervjuat ansluts istället till ett projekt där det redan finns en fråga. Förväntan på självständighet är inte lika stor, istället arbetar man tillsammans och skriver en sammanläggningsavhandling.

– Den utbildningsvetenskap jag undersökt ligger någonstans mitt emellan humaniora och naturvetenskap. Doktoranden kan ingå i ett större projekt men har också möjlighet att ställa egna frågor även om den förväntade självständigheten inte är lika stor som för humanisten. En annan skillnad mot humanisterna är att sammanläggningsavhandlingar på engelska numera premieras i större utsträckning. Tidigare var de flesta avhandlingar monografier på svenska.

Finns de fler skillnader mellan fakulteterna?

– Den största skillnaden är kanske själva förhållningssättet till studierna som också hänger samman med forskningens förutsättningar. Medan humanisten håller på med sitt livsverk ser naturvetaren sin utbild-

ning antingen som ett körkort för att ta sig vidare till en karriär i näringslivet eller som ett gesällprov för att bli mästare inom universitetet. Inom utbildningsvetenskap, där en stor del av utbildningen består av kurser, handlar disputationen snarare om att få ut ett examensbevis.

– För humanisten innebär doktorandutbildningen att skolas till en självständig, kritiskt tänkande forskare. För naturvetaren uppnår man självständighet först efter postdoken. I båda fallen tar det kanske sju år att bli forskare men man befinner sig på väldigt olika position i systemet efter denna tid. Men självklart finns det stora variationer inom naturvetenskap, liksom inom de andra studerade områdena. All naturvetenskap faller inte under den här beskrivningen, det finns säkert också områden som på många sätt liknar humaniora.

Du beskriver också det komplicerade förhållandet till handledaren.

– Ja, det är ju en ganska speciell relation. Ingen doktorand jag intervjuat har exempelvis officiellt bytt handledare, det gör man liksom inte. Om samarbetet inte fungerar händer det istället att en annan senior

forskare går in och stöttar lite diskret vid sidan av. Systemet gör att även handledare som inte är så bra fortsätter, det är liksom en hederssak. Mycket kan förklaras av de lojalitetsband som också finns mellan kollegor.

– Inom naturvetenskap är förhållandet extra komplext: Doktoranden är beroende av handledaren, som ofta också är projektledare, men handledaren är i sin tur beroende av doktorandens forskning, eftersom det är så handledaren meriterar sig. Och utan meriter får man inga forskningsanslag som driver projektet vidare. Dessa beroenden gör att det är ganska svårt för forskarstudenten att byta handledare. Liknande beroenden ger också dem jag intervjuat inom utbildningsvetenskap uttryck för. Som jag ser det finns det därför en risk att själva meriteringen blir det viktiga, inte att skolas till en självständigt tänkande forskare.

Men det finns ju regler både när det gäller att doktoranden ska lära sig kritiskt tänkande och när det gäller byte av handledare. Bryr man sig inte om det?

»Flera undersökningar har gjorts av vilka det är som kommer in i forskarutbildningen, men så vitt jag vet finns ingen studie av vad som krävs för att komma ut på andra sidan.«

”

– Jo, det kanske man gör, men det man glömmer är att maktrelationen mellan handledare och doktorand är så ojämn. Om en doktorand hoppar av frågor man sällan vad som gått fel eller om personen utslutits på något systematiskt sätt. Istället förklaras avhoppet som ett individuellt tillkortakommande, eller med att ”det var nog bättre för henne att jobba på Astra Zeneca”. När jag för några år sedan undervisade på handledarutbildningen brukade jag fråga hur många som haft ett inledande samtal med sin doktorand om de förväntningar de har på varandra. Av fyrtioalet handledare brukade det vara kanske ett par som haft ett sådant samtal.

– Beroendet av handledaren kan leva kvar även efter disputationen. Forskarvärlden är ibland ganska liten, den som gått i klinch med sin professor kan få problem även om hen sedan blir postdoktor på andra sidan jordklotet.

Tillsammans med Anna-Karin Wyndhamn har du tidigare undersökt jämställdhet vid fakulteterna. Bland annat kom ni fram till att den gamla bilden av forskaren som ett manligt geni fortfarande lever kvar.

– Ja, idealbilden är en forskare som sätter arbetet före allt annat; man ska vara på jobbet 60 timmar i veckan även om det innebär att en hel del tid går åt till kaffedrickande eller tidningsläsning. Det här synsättet blir problematiskt främst för kvinnliga doktorander med barn men även för män som vill leva jämställt. För naturvetare som ingår i ett projekt är det extra svårt

att vara föräldraledig, de väntas ju göra sin del av jobbet. För humanister är det lättare, men det är också ett skäl till att deras doktorandtid brukar bli så lång.

– Att lära sig vad som är god vetenskap är lite grand som att lära sig god konstnärlig smak. Det tar lång tid att bli en del av sitt forskningsfält och för den som har läst grundutbildningen vid ett annat lärosäte är det faktiskt ännu svårare. Det talas ibland om risken med inavel och att forskare borde flytta på sig mer, men väldigt lite görs för att detta ska bli möjligt. Ibland jämför man med USA, men där finns ett helt system för hur familjen ska kunna följa med som saknar motsvarighet Sverige.

– Flera undersökningar har gjorts av vilka det är som kommer in i forskarutbildningen, men så vitt jag vet finns ingen studie av vad som krävs för att komma ut på andra sidan. Men min misstanke är att klass kanske har ännu större betydelse än genus och att det är svårt för den som kommer från ett arbetarhem att känna sig som en del av gruppen och fortsätta sin vetenskapliga

gärning inom universitetet.

Reformen 1998 innebar att forskarutbildningen stramades upp, bland annat skulle den klaras av på fyra år. Var inte det bra?

– Reformen bygger egentligen på det naturvetenskapliga sättet att forska, som blev det goda exemplet andra områden skulle följa. Det gör att främst humanister, men även doktorander inom andra områden, känner att de matas med dubbla budskap. Å ena sidan ska utbildningen ta fyra år, å andra sidan är det underförstått att forskning som utförts på så kort tid måste vara ganska dålig.

– Det här har i praktiken lett till att vi fortfarande har flera olika forskarutbildningar, det är bara det att ingen låtsas om det. Men kanske borde vi acceptera att forskarutbildningen kan se olika ut beroende på ämne? En del av doktorandernas ångest skulle försvinna om man tydliggjorde vilka krav som faktiskt gäller, istället för att låta dem navigera mellan den officiella retoriken och den praktik de sedan möter på institutionen.

– Och vad skulle hända om idealet snarare var den humanistiska monografin än den naturvetenskapliga sammanläggningsavhandlingen? För många människor är doktorandtiden den enda gången i livet då de verkligen kan grotta ner sig i en intressant fråga. Kanske borde de då få större möjligheter att faktiskt också göra det.

**TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG**

Läsarbrev

Är forskaren verkligen fri?

I SENASTE GU JOURNALEN (GUJ 4, 2014) skriver tre representanter från Sahlgrenska akademien en debattartikel ”Åtta skäl att stoppa världsförbättringsprojektet” med projektet avses UGOT Challenges. En strategisk satsning som GU styrelse har beslutat att 300 miljoner kr ska avsättas till.

Jag har en reflektion kring det första av de åtta angivna skälen för att stoppa UGOT Challenges. I artikeln står det under punkt 1: ”Bäst blir förutsättningarna för att någon inom GU skall göra en upptäckt av global betydelse om man låter forskarna fokusera på problem de själva valt, och samarbeta med andra i den omfattning de själva finner motiverat.”

Att forskare själva ska välja problem och själva välja med vem och hur mycket de ska samarbeta, är en grundmurad princip som ska säkerställa den så kallade ”fria forskningen”. Men är verkligen forskaren fri? Svaret ges i samma nummer av GU Journalen! Jag noterar att en av de kritiska författarna, till UGOT Challenges, det vill säga Elias Eriksson i samma nummer av GU Journalen medverkar i en annan artikel där han konstaterar att myten om den fria viljan är stark men att det trots allt bara är en myt. Elias Eriksson argumenterar övertygande och refererar till kända forskningsexperiment. Men därmed blir jag också något förbryllad och jag undrar hur Elias Eriksson kan slå ett så hårt slag för att forskare själva ska välja problem och samarbetsparter, då den fria viljan uppenbarligen inte existerar. Eller är det så att myten om den fria forskaren är ännu starkare än myten om den fria viljan?

För övrigt anser jag att det finns många skäl till att GU ska satsa på så kallade ”världsförbättringsprojekt”, men det är min högst ofrivilliga åsikt.

EDDI OMRČEN
MILJÖCHEF

Nej till studieavgifter!

UNDER SOMMAREN dök en promemoria upp där Utbildningsdepartementet, påhejat av Uppsala universitet, tog fram en lösning på ett problem gällande lärosätenas utgifter i samband med utbildningar i konsortieform (Erasmus Mundus). Lärostätet måste självt stå för kostnaden. Hittills har bland annat Luleå och Uppsala lämpat över den på studenten.

Universitetskanslerämbetet har vid båda tillfällena starkt kritiserat lärosätena för att frånga kravet på avgiftsfri utbildning, de facto i UKÄ:s ögon ett lagbrott. Lösningen, enligt promemorian, är att vissa avgifter egentligen inte ska definieras som avgifter, och därmed att studenterna ska öppna sina utarmade plånböcker för att täcka lärosätenas administrativa kostnader. Utbildningsdepartementets manöver är helt enkelt att göra det som tidigare var olagligt, lagligt.

GÖTA STUDENTKÅR anser att förslaget är vedervärdigt. Trots att en enad studentröst konsekvent på lärosäte efter lärosäte svarat att det här är ett dåligt förslag som öppnar vägen för ytterligare undantag, svarar svenska universitet och högskolor att det är en bra lösning att frånga principen att högre utbildning i Sverige ska vara avgiftsfri. Göteborg, Uppsala, Stockholm, Lund, Linköping – några av Sveriges största lärosäten har alla ställt sig bakom promemorian.

Om det finns någon gång GU aktivt ska ställa sig bakom studentkårernas röst är det i skarpa lägen av principiell natur. Och vi befinner oss i ett sådant, just nu. Ett undantag från avgiftsfri

utbildning som tas emot med öppna armar av lärosätena kommer fungera som ett prejudikat inför framtiden. Var det inte så att vi studenter inte hade något att oroa oss för när utomeuropeiska studenter var tvungna att börja betala? Var det inte så att vår oro var obefogad?

MEN MIN ORO ÄR befogad! Jag citerar remissvaret från Göteborgs universitet:

”Förslaget strider mot kravet om avgiftsfri utbildning för svenska medborgare, vilket är en demokratisk rättighet. Det finns en risk att förslaget medför att högre utbildning blir en handelsvara.”

En paragraf och två meningar tidigare skriver rektor Pam Fredman: ”Göteborgs universitet är positivt till utbildningsdepartementets förslag, [...]”

Det går inte att tolka på något annat sätt än att Göta studentkår måste rusta inför en framtid där principen om avgiftsfri utbildning är utan värde för Göteborgs universitet och de demokratiska rättigheterna sätts ur spel till förmån för att lösa administrativa problem.

Vi är ytterst besvikna på att Göteborgs universitet inte avfärdar förslaget i sin helhet. För en princip är bara värd något så länge man försvarar den.

DANIEL BRANDT
ORDFÖRANDE GÖTA
STUDENTKÅR

Replik: Det är en kompromiss

SOM REKTOR för Göteborgs universitet har jag aktivt fört fram att Sverige ska vara ett land där högre utbildning är tillgänglig för alla och att den förblir avgiftsfri. Det ser jag som oerhört viktigt att värna. Sveriges införande av avgifter för utomeuropeiska studenter 2011 är därför ett stort bakslag och jag skulle helst vilja att det drogs tillbaka. Jag kan därmed inte nog understryka vikten av att det undantag som lagts fram i Utbildningsdepartementets remiss om avgifter inom ramen för internationellt utbildningssamarbete inte leder till införande av generella avgifter för studier i Sverige.

Det är i sammanhanget viktigt att poängtera att de avgifter som kommer att tas ut för att studera på dessa internationella utbildningsprogram inte ska gå till det svenska lärosätet utan till de lärosäten som redan tar avgifter.

I vårt eget remissvar har vi lyft problematiken med förslaget. Samtidigt har

vi ställt oss bakom det, eftersom alternativet i praktiken skulle bli att svenska studenter och lärosäten skulle utestängas från internationella samarbeten. Vårt remissvar efterfrågar bland annat ett förtydligande vad gäller utbildning som inte enbart anordnas av högskolan utan som sker inom ett utbildningssamarbete. Vidare vill vi att det förtydligas vad som avses med ett internationellt utbildningssamarbete.

Vi framför också den principiella kritik, som bland annat framförts av Göteborgs universitets studentkårer, om att förslaget går emot högskolelagens krav på avgiftsfri utbildning.

Inte minst EU sätter stora och ökande resurser i Erasmus+ programmen. Utbildningsdepartementets förslag får ses som en kompromiss för att tillgodose att svenska studenter och lärosäten kan vara med.

PAM FREDMAN

Skriv till GU Journalens insändarsida:
gu-journalen@gu.se

Slutreplik:

Hur går det ihop?

I REMISSEN PÅPEKAS risken att förslaget medför att högre utbildning blir en handelsvara, ergo; att svenska studenter måste börja betala för sin utbildning. Men nu kan rektor Pam Fredman, tillika ordförande för SUHF, lova att det inte leder till generella avgifter? Hur går det ihop? Att avgiften inte tillfaller det svenska lärosätet spelar föga roll då det är den svenska studenten som måste betala för att delta i samarbetet, vilket rektor själv har identifierat i remissvaret.

Det finns alternativa lösningar med exempelvis stipendier som i Danmark, som UKÄ föreslagit. Inte heller en helt optimal lösning men det kringgår att studenter måste försätta sig i ytterligare skuld för att delta i utbildningssamarbeten. Jag finner det svårt att tro att rektor Pam Fredman kan lova dyrt och heligt att det inte kommer att leda till införandet av generella avgifter när GU redan ställt sig positivt till att göra ett undantag nu, vad händer när nästa undantagsförslag kommer? Är det en kompromiss på studenternas bekostnad?

DANIEL BRANDT

Börja träna på Fysiken!

Du vet väl om att du som är anställd vid Göteborgs universitet har **30% rabatt** på Fysiken?

Multikort 280 kr/mån
Träna på alla Fysikens anläggningar.
Gäller ej Fysiken CrossFit.

Singelkort 260 kr/mån
Träna fritt på en av anläggningarna.
Gäller ej Fysiken CrossFit.

Rabatten gäller vid beställning via länk.
Har du inte länken? Kontakta sofie.palm@fysiken.nu. Priserna gäller autogiro 12 månader.

Nu har vi öppnat på Lindholmen!

Fysikens utbud:

Badminton	FYS	Power Circuit Nyhet!
Basket	Gym	Small Group Training
BODYBALANCE	Gympa	Spökboll
BODYCOMBAT	Innebandy	Stepklasser
BodyControl	Indoor Walking Nyhet!	TABATA
Challenge	Innefotboll	TriggerStretch
Cirkelgym	Klättring	TRX
CrossFit	KraftTag	Vattenträning
CXWORX	Löpning	Virtuell Cykel Nyhet!
Cykel	Meditation Nyhet!	Volleyboll
Dansklasser	Pilates	WOD
Funktionell Träning	Power Cage Nyhet!	Yoga

fysiken.nu

Fysiken Gibraltargatan Gibraltargatan 39-41
Fysiken Kaserntorget Kaserntorget 11
Fysiken Lindholmen Lindholmospiren 3 **Nyhet!**
Fysiken Klätterlabbet Elektrovägen 1
Fysiken CrossFit Gamlestadsvägen 4B

fysiken
något för alla

Förvägra inte studenter inflytande över vår utbildning!

I VÅRAS BESLUTADE rektor att lägga ner Grundtviginstitutet. Beslutet togs utan att studentrepresentanter gets möjlighet att medverka i beredning, och beslutsunderlaget kom Göteborgs universitets studentkårer (GUS) tillhanda en arbetsdag innan beslut skulle äga rum. Trots påpekanden från GUS ansågs avsaknad av studentrepresentation i beredning eller beslut inte vara skäl nog för att bordlägga ärendet till nästkommande möte. Varken Högskolelagen 2 kap 7 § ("Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation") eller Högskoleförordningen 2 kap 14 § ("[...] Om beslut skall fattas eller beredning ska genomföras av en enda person, ska information lämnas och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. [...]") kan anses vara uppfyllda i detta ärende. Universitetet har på förhand inte indikerat till GUS om en

förestående nedläggning av Grundtviginstitutet, närvarande fanns heller ingen föredragande som kunnat besvara våra frågor i ärendet. Sammantaget ser vi beslutet som djupt problematiskt då vi anser att universitetet aktivt förvägrat studenterna inflytande i beredning såväl som i själva beslutet. Vi kräver att Göteborgs universitet följer högskolelagen och inkluderar oss i beredningen av organisatoriska förändringar med betydelse för våra utbildningar.

VI IFRÅGASÄTTER också på vilka bevekelsegrunder rektor beslutar att avveckla Grundtviginstitutet. I beslutsunderlaget refererar man till den senaste utvärderingen som gjorts, och påtalar hur denna pekar på institutets organisation som alltför sårbar. I samma utvärdering går dock också att utläsa hur Grundtviginstitutet är välfungerande, resurseffektivt och fyller en viktig funktion för utbildningskvalitet genom delaktighet i samverkan, bildning och breddad rekrytering. Även om verksamheten haft brister borde

»Vill man jobba för studenters bästa måste beslut fattas i samråd med dessa«

den rimligtvis ha undersökts genom en utvärdering innan ett välgrundat beslut kring avveckling kan fattas.

DÅ UTBILDNINGSNÄMNDEN, som i beslutet åläggs ansvar för uppföljning, överlåter till fakulteter och institutioner att definiera bildningsbegreppet blir uppdraget att systematiskt följa upp hur väl bildning integreras i utbildningen omöjligt. Enligt Vision 2020 skall man "utveckla modeller för att möjliggöra bildningsperspektivet i alla utbildningar", ett perspektiv som är centralt om studenter skall kunna utvecklas till aktiva samhällsmedborgare. Utan centralt stöd riskerar bildningsmålet i Vision 2020 att uppfyllas på papperet utan

någon bestående effekt vare sig på verksamheten eller hos studenterna. Man borde om något verka för att säkerställa integrering av bildningsperspektivet i samtliga utbildningar, inte uppmuntra kreativa formuleringar kring kurser som redan innehåller bildning för ett ekonomiskt tillskott.

FÖRVÄNTAR SIG Göteborgs universitet ett aktivt studentinflytande och en verksamhet förankrad hos studenterna kräver vi att man tar studentinflytandet på allvar. Vill man jobba för studenters bästa måste beslut fattas i samråd med dessa. Att besluta om att avveckla en 17-årig verksamhet utan att först göra en reell utvärdering, där studenterna förvägras rätten att involveras i beredningen och där man dessutom bortser från studenternas uttryckliga önskemål om att bordlägga ärendet, det anser vi inte är acceptabelt.

PER KARLSSON
GÖTEBORGS UNIVERSITETS
STUDENTKÅRER

Replik:

Bildningsfrågor ska integreras bättre

FÖR GÖTEBORGS universitet är det en självklarhet att Högskolelagen och Högskoleförordningen ska följas. Studentinflytande utgör en central och primär kvalitetsfråga. I studenternas insändare nämns att "studenterna aktivt förvägrats rätt att delta i beredning och beslutet". Jag beklagar djupt att det uppfattas på detta sätt.

NEDLÄGGNINGEN av Grundtviginstitutet ska inte ses som ett uttryck för att bildningsfrågor nedprioriteras. Istället är det i själva verket tvärtom. Genom att utbildningsnämndens ansvar för denna fråga tydliggörs så kommer vi på ett bättre och universitetsgemensamt sätt kunna integrera bildningsfrågor i den reguljära utbildningsverksamheten. Ett konkret resultat av detta är att utbildningsnämnden under 2015 budgeterat för att fördela tre miljoner kronor till fakulte-

terna för utveckling av fristående kurser som har en tydlig profil mot livslångt lärande eftersom vi under relativt lång tid sett en nedgång vad gäller denna typ av kurser. Vidare kommer det under hösten påbörjas ett arbete med en universitetsgemensam strategi för breddad rekrytering.

STUDENTERNAS medverkan i bildningsfrågor och frågor kring breddad rekrytering är av högsta vikt. Genom att dessa frågor nu primärt kommer att hanteras av utbildningsnämnden säkras studenternas inflytande på ett bättre sätt än vad som tidigare har varit fallet.

JÖRGEN THOLIN
UNIVERSITETSDIREKTÖR
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Slutreplik:

Ingen garanti för mer bildning

VI VÄLKOMNAR att man från universitetets sida poängterar studentinflytandet som en kvalitetsaspekt. Vi vidhåller dock att studenter inte inkluderats under aktuell process som ledde fram till beslutet om avveckling, då beslutet kom oss tillhanda först i beslutsunderlaget.

LIKASÅ VÄLKOMNAR vi att Utbildningsnämnden öronmärkt medel för fristående kurser, men ser samtidigt inte detta som någon garant för att bildningsperspektivet kommer implementeras i verksamheten på ett effektivt sätt. Vi anser inte att man kan säkerställa en tillräckligt hög kvalitet på det fortsatta arbetet med bildning för att motivera en nedläggning av Grundtviginstitutet.

PER KARLSSON
GUS

BILDBANK.GU.SE

Letar du efter bilder? I GU:s bild databas finns över 9400 bilder!

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

NYA ANSTÄLLNINGAR

JAN ALMÄNG är ny docent i teoretisk filosofi. Han forskar om medvetandet, bland annat om tidsperception, exempelvis hur vi hanterar perception av dynamiska och utsträckta processer.

MARINA ANDERSSON är vikarierande kommunikatör för Carina Krantz på HDK.

ANNA SKANSE BRÅSE är ny personalhandläggare på fakultetskansliet vid Samhällsvetenskapliga fakulteten. Hon kommer närmast från Sahlgrenska akademien.

MARKUS FORSBERG är ny docent i språkvetenskaplig databehandling. Han är verksam vid Språkbanken, och forskar om både äldre och modern skriven svenska. Bland annat intresserar han sig för hur man med datorns hjälp kan följa språkliga förändringar.

MONICA HAVSTRÖM som tidigare vikarierat som kommunikatör på Sahlgrenska akademien vikarierar för Thomas Melin på Humanistiska fakulteten.

KRISTINA HOLMGREN är ny docent i folkhälsovetenskap.

MONICA HUNSBERGER är ny docent i folkhälsovetenskap.

NÓRA KEREKES är ny docent i experimentell rättspsykiatri.

THOMAS MELIN, kommunikatör på Humanistiska fakulteten, vikarierar som pressekreterare på kommunikationsetheten.

ANN-CHARLOTTE MÅRDBY är ny docent i ämnet samhällsfarmaci.

JUNIMEI MIAO JONASSON är ny docent i ämnet epidemiologi och genomför epidemiologisk forskning om cancer och diabetes baserad i svenska register.

JONAS NILSSON är ny docent i fysik vid institutionen för fysik.

TORSTEN OLBERS är ny docent i ämnet kirurgi. Han är även verksam vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset, och leder forskning som jämför fetmakirurgi med livsstilsförändring som behandling för ungdomar under 18 år med svår fetma.

UTMÄRKELSER

Suzanne Dickson, professor i neuroendokrinologi har utnämnts till hedersprofessor vid the College of Medicine & Veterinary Medicine, University of Edinburgh.

Hon forskar bland annat om hormonet ghrelin, som tillverkas i magsäcken och signalerar till hjärnan att vi ska äta, samt kopplingen mellan ghrelin och hjärnans belöningssystem. Hon har bland annat koordinerat tre EU-projekt, varav ett, NeuroFAST, involverar 13 europeiska forskargrupper. Suzanne Dickson har läst farmakologi vid Edinburgh University och doktorerade vid University of Cambridge.

Maria Sjöberg, professor i historia, har belönats med Hertig Karls pris på 50 000 kronor. Det är Sveriges största historierpris som hon tilldelas för att hon genom sina böcker och artiklar påverkat

synen på Sveriges krig. Bland annat är hon redaktör för läroboken *En samtidig världshistoria* (Studentlitteratur 2014), som lyfter fram processer som pågick samtidigt på olika håll i världen, exempelvis jämförs Romarriket med utvecklingen i Kina.

Jonas Linderöth, docent vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, får Utbildningsvetenskapliga fakultetens pedagogiska pris 2014.

Han undervisar om spelbaserat lärande, IT och lärande samt lärandeteorier i pedagogisk psykologi, från grundnivå till forskarutbildningsnivå. Han har under en lång tid och med stor framgång genomfört flera innovativa utbildningsprojekt. Exempel på detta är att han använder interaktiva övningar och spel som deltagarna medverkar i, att han systematiskt använder sociala medier i sin undervisning och att han ger studentfeedback i videoform.

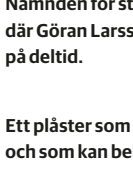
Mattias Lorentzon är mottagare av årets Eric K. Fernströms pris till yngre, särskilt lovande och framgångsrika forskare. Han får priset för sina betydande insatser inom klinisk osteoporos.

– Priset ger inspiration och motivation att fortsätta utveckla forskningen och bidra till bättre diagnostik och behandling av benskörlighet, säger Mattias Lorentzon, som är professor i geriatrik vid Sahlgrenska akademien och en av landets ledande experter inom benskörlighet.

Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap, har av regeringen utsetts till ledamot av Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap vid Vetenskapsrådet. Rådet stöder, efter nationell

prioritering, den kvalitetsmässigt bästa forskningen inom humaniora, samhällsvetenskap, rättsvetenskap och religionsvetenskap.

Göran Larsson, professor i religionsvetenskap, ska, tillsammans med kollegan Simon Stjernholm vid Lunds universitet,

kartlägga främlingsfientliga handlingar mot trossamfund. Det är regeringen som gett uppdraget till Nämnden för statligt stöd till trossamfund, där Göran Larsson är knuten som forskare på deltid.

Ett plåster som kan fästas på våta ytor och som kan behandla hudcancer var den

affärsidé som gav forskaren **Leif Eriksson** och bolaget Swedish Pharma AB utmärkelsen Framtidens entreprenör.

Plåstret lämpar sig för behandling av bland annat munblåsor, sår i underlivet och hudcancer. Teknologin gör det möjligt att tillföra vattenlösliga läkemedel via plåstret, vilket även det är något helt nytt.

– Utmärkelsen Framtidens entreprenör är ett erkännande att vi har utvecklat något användbart och viktigt för framtiden, säger Leif Eriksson, professor vid institutionen för kemi och molekylärbiologi.

Anders Broberg, vid psykologiska institutionen, är en av tre finalister till Stora Psykologpriset 2014. Priset delas ut av Sveriges Psykologförbund och syftar till att uppmärksamma

psykologer som genom sitt arbete bidrar till att förbättra människors livskvalitet och utveckla mänskliga resurser.

Elisabeth Ahlsén, professor i neurolingvistik, har blivit inkluderad i AcademiaNet, en europeisk databas med säte i Tyskland där framstående kvinnliga forskare presenteras och

synliggörs för att lättare kunna rekryteras för olika uppdrag. Elisabeth Ahlsén forskar bland annat om kopplingen mellan språk och hjärna och arbetar med hjärnskadade personer för att få större insikter i hur språk och kommunikation fungerar. Hon är också vice föreståndare för centrumbyggnaden SSKKII (Språk, Semantik, Kognition, Kommunikation, Information och Interaktion) vid GU.

Följande forskare vid Sahlgrenska akademien har tilldelats pris av Svenska Läkaresällskapet: **Mikael Hellström**, professor i diagnostisk radiologi, får Tage Sjögrens pris på 75 000 kronor. **Oluf Andersen**, professor emeritus, får 2014 års Ingvarpris. **Per Fogelstrand**, forskarasistent på Wallenberglaboratoriet, får pris för bästa vetenskapliga projektsökan. **Elisabeth Jerlhag Holm**, docent i farmakologi, får årets transnationella forskningspris på 50 000 kronor.

ANSLAG

Stiftelsen för strategisk forskning har inom ramen för programmet Underrepresenterat kön beslutat tilldela 10 projekt vardera 6 miljoner kronor under en femårsperiod. Bland andra beviljas **Marija Cvijovic** vid institutionen för matematiska vetenskaper medel för forskningsprojektet *Matematiska modeller av åldrande och förnyring*.

Doktoranden **Alavi Karim**, institutionen för kemi och molekylärbiologi, har tilldelats två priser. Under International symposium on halogen bonding (ISXB-19) fick hon pris från New Journal of Chemistry. Hon tilldelades också pris under Organikerdagarna, ett nationellt möte för organiska kemister i Stockholm.

Lars Brink, doktorand i etnologi vid institutionen för kulturvetenskaper, har av Föreningen för Göteborgs Forsvar tilldelats ett forskningsbidrag på

50 000 konor för att

genomföra en studie om hemvärnsrörelsen under kalla kriget, med särskild inriktning på Västsverige. Lars Brink, som turnerar med föreläsningen *Raoul Wallenberg – en humanist med civilkurage*, ingår i Raoul Wallenberg Akademiens föreläsarbank. Dessutom utsågs han nyligen till andre hedersmedlem i Etnologiska Föreningen i Västsverige.

Claes Strannegård, **Abdul Rahim Nizamani** och **Ulf Persson** har tilldelats the Kurzweil Prize for Best AGI Paper (AGI=artificial general intelligence).

Enligt motiveringen innebar deras bidrag *A General System for Learning and Reasoning in Symbolic Domains* ett enastående bidrag till AGI-fältet. Priset delades ut under den sjunde internationella AGI-konferensen i Quebec City i början av augusti.

– Klassiska AI-program kan ju bara göra en sak, exempelvis styra flygplan eller spela schack, förklarar Claes Strannegård. Vi har utvecklat ett program som kan lära sig göra flera olika saker genom att generalisera utifrån exempel, som att lära sig enkla versioner av aritmetik, logik och grammatik. Såvitt vi vet är detta det första programmet i sitt slag.

Gruppen vann Kurzweilpriset även förra året, då för ett program som fick höga värden på IQ-tester.

Tre unga forskare vid Sahlgrenska akademien får medel från Vetenskapsrådets internationella postdok-satsning. **Jenny Gustavsson** ska åka till USA för att studera bagercellens roll i reglering av tarmimmunitet. **Yonghong Shi**, ska i USA forska om mitokondrier samt studera mitofagis roll i tuberös skleros. **Amanda Welin** reser till Zürichs universitet i Schweiz, där hon ska studera hur legionellabakterier lyckas överleva inuti makrofager.

EVENEMANG**Ny höst, nytt säsongsprogram**

Höstens program på Högskolan för scen och musik presenterar studenterna i många olika format och constellationer. Sällan spelade operor, Shakespeare genom nyskapanade kompositioner och Coltrane-jubileum är några exempel. Hela programmet finns här: www.hsm.gu.se.

Snart dags för ForskarFredag

Den sista fredagen i september är utlyst som Researchers' Night av EU-kommissionen. Runt om i hela Europa erbjuds hundratals aktiviteter som ska visa hur spännande forskning är. Målgruppen är den breda allmänheten, inte minst barn och unga. Evenemangen kommer att innehålla experiment, workshoppar, prova-på-aktiviteter, vetenskapsshower, utställningar och många andra möjligheter att möta forskare. Den 22 september publiceras hela programmet här: <http://forskarfredag.se/goteborg/>. Ett tiotal skolor lånar forskare från Göteborgs universitet och drygt 20 000 skolbarn är anmälda till massexperimentet, vilket är

rekord. Läs mer på <http://forskarfredag.se/massexperiment/gronsaksforsoket/>.

Forskarnas Grand Prix i Göteborg 26 september

Tävlingen, som handlar om att vara bäst på att presentera sin forskning på tre minuter, går av stapeln på ForskarFredag i Universeum. Förutom medverkande från Göteborgs universitet och Chalmers deltar i år dessutom forskare från forskningskoncernen SWEREA.

Tävlingen är öppen för allmänheten och startar kl. 14.00 den 26 september och håller på till senast 15:30. Den nationella finalen går av stapeln på Debaser Medis i Stockholm tisdagen den 25 november kl. 17:00.

Från Euripides till Tove Jansson

Intresserad av de stora litterära klassikerna? Under hösten kommer flera mästerverk från västerländsk litteratur att diskuteras i ett antal öppna föreläsningar på Humanisten. Den 16 december kommer exempelvis Robert Lyons att prata om Shakespeares *En midsommarnattsdröm*. En vecka senare kommer Rikard Wingård att diskutera det vilda Amerika i William Bartrams *Travels*. Ytterligare författare som ingår i föreläsningsserien är Honore de Balzac, Bram Stoker och Franz Kafka.

GU miljöcertifierat i 10 år!

I år är det tio år sedan Göteborgs universitet blev miljöcertifierat för första gången, då som första universitet. Sedan

dess har exempelvis både energiförbrukning och koldioxidutsläpp minskat. En rad forskarskolor har initierats och genomförts, såväl kurser som program har miljö- och hållbarhetsmärkts och det kaffe du dricker är med allra största sannolikhet rättvis- eller kravmärkt. Handelshögskolan har initierat ett strategiskt hållbarhetsarbete, Sahlgrenska akademien har utvecklat en verktyglåda för hållbar utveckling. Universitetet har också, som första lärosäte, två år i rad vunnit pris från International Sustainable Campus Network (ISCN).

Jubileet kommer att firas i oktober. Mer information finns på www.gu.se/miljo.

NYA BÖCKER

Kritiska perspektiv på skolan

Olof Franck, docent i religionsfilosofi vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession, är redaktör för boken *Motbok. Kritiska perspektiv på styrdokument, lärarutbildning och skola* och är en av 13 lärarutbildare från samma institution som ger kritiska och konstruktiva perspektiv på dagens skola.

- Vi lärarutbildare är ganska frånvarande i skoldebatten, därför bestämde vi oss för att skriva den här boken, säger Olof Franck.

Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv

Boken tar upp grundfrågor som: Vilka innebörder har egentligen begreppen

kultur och hälsa, hur växte området fram i Sverige, hur forskar man om kultur och hälsa samt kan man undvika en instrumentaliserings av konsten - och bör man det?

Redaktör är Ola Sigurdson. Boken finns på papper men går också att ladda ner: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/36032/1/gupea_2077_36032_1.pdf.

Ny bok om offentlig förvaltning

I boken *Vad är offentlig förvaltning?* beskriver Lars Karlsson, lektor vid Förvaltningshögskolan, det akademiska ämnet offentlig förvaltning. Boken riktar sig i första hand till

studenter vid universitet och högskola men den kan även vara intressant för exempelvis tjänstemän och politiker inom offentlig sektor.

Boken är den första på svenska om ämnet och fyller därmed en lucka genom att ge en översiktlig bild av ämnets bredd och framväxt i Sverige och i andra delar av världen.

Hur skulle du förändra högskolepolitiken, om du vore utbildningsminister?

- Jag skulle sluta definiera studenter som produktionsenheter och i grunden förändra tilldelning av medel för grundutbildning. Jag skulle också ge universiteten mer makt över tilldelade medel, det vill säga upphöra med örnamärkta pengar. Slutligen skulle jag göra allt som stod i min makt för att öka den naturvetenskapliga bildningen.

Angela Wulff

professor vid institutionen för biologi och miljövetenskaper samt lärarrepresentant i GU:s styrelse

FOTO: INES SEBALJ

- Jag skulle förstärka de estetiska språken genom hela utbildningssystemet vilket även skulle möjliggöra en kraftig utbyggnad av de konstnärliga områdena inom universiteten (för alla studenter). Satsa på en trovärdig internationalisering med normala avgifter och avsvenskifierad högskolekultur samt införa Liberal Arts som obligatorium. När kan jag börja?

Ulf Dalnäs

kanslichef på Konstnärliga fakulteten

- Jag skulle beordra fram ett system som skulle stötta alla lärare i att fortsatt hålla undervisningskvaliteten och examinationskraven höga. Högskolorna skulle tvingas att offentligt synliggöra vad man verkligen är bra på, och lämna allt annat åt andra aktörer.

Petra Andersson

forskare vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

- Jag skulle minska forskares beroende av externa medel, så att de kunde ägna sig åt att producera god forskning och undervisning istället för att lägga tid och energi på att skriva forskningsansökningar. I kombination med ett minimikrav på undervisning tror jag att detta skulle leda till tryggare och mer undervisningsvilliga forskare.

Birgitta Niklasson

lektor vid statsvetenskapliga institutionen

- Då skulle jag:

1. Lagstadga om kollegialt styre vid lärosätena. Centraliseringen av makt till rektorer har inte gagnat utvecklingen.
2. Se till att universitetens styrelser befohlas av personer som kan och förstår verksamheten.
3. Se till att Vetenskapsrådet fördelar pengar till fritt sökbara projektanslag snarare än till strategiska satsningar, inklusive mega-anslag till förmenta elitforskare och nätverk.
4. Älägga VR att återupprätta fungerande peer review.

Kristoffer Hellstrand,

professor vid avdelningen för infektionssjukdomar

DOKTORS PROMOTIONEN 2014

Doktorspromotionen äger i år rum den 24 oktober. Alla anställda vid Göteborgs universitet är välkomna. Först till kvarn gäller.

Anmäl dig på: <http://medarbetarportalen.gu.se/doktorspromotion>. Dörrarna öppnas klockan 14:00. Klädsel: mörk kostym.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

»När jag började inom allergifältet blev jag alldeles häpen över att allt forskarna sade var fel!«

Hallå där, Agnes Wold, professor i klinisk bakteriologi!

Den 11 augusti var du värd för det legendariska radioprogrammet *Sommar*. Hur kom du på vad du skulle prata om?

– Medicinska forskningsrådsskandalen var given, eftersom det i år är 20 år sedan Christine Wennerås och jag avslöjade att kvinnor systematiskt diskriminerades när det gäller anslag. Sedan ville jag också ha med något om alla de bortglömda kvinnorna inom forskningen.

Ja, du berättade ju om Elsa Eschelsson vid Uppsala universitet, som 1897 blev Sveriges första kvinnliga doktor i juridik. Hon trakasserades till den grad att hon till slut begick självmord. Pinsamt nog har jag aldrig hört talas om henne.

– Det är inte så pinsamt. De fåtal kvinnor som trots allt motstånd lyckats ta sig fram i forskarvärlden har nogsamtidigt glömts bort efter sin död. Jag vet inte om det handlar om en aktiv process att gömma undan dem som inte passar in. Men det är anmärkningsvärt att forskare, som är så bildade när det gäller annat, kan komma undan med att inte ha en aning om att det under lång tid funnits kvinnor i akademien.

– Jag har fått jättemånga mejl efter programmet, bland annat från två studenter i Uppsala. Den ena förklarade att hon under sina juriststudier fått lära sig en del om uni-

versitetets historia men inte ett ord om den första kvinnliga doktorn i juridik. Den andra berättade att hon ofta går förbi Eschelssons grav men att hon först nu fått veta varför hon dog så ung.

Hur kom du på vilken musik du skulle ha med?

– Jag trodde först att musiken var min akilleshäl. Jag har ingen cd-spelare och har bara ägt två lp-plattor i hela mitt liv, Sgt. Pepper's och Revolver. Först bad jag en massa folk i min närhet om hjälp men i slutändan fixade jag det själv. Till min oförställda förvåning har jag fått beröm just för musiken, kanske för att jag försökte välja varje låt efter det tema jag pratade om just då.

Hur lång tid tog det att göra programmet?

– Jag gjorde det under min treveckorssemester och det krävde mycket mer tid än man kan tro, även om jag har svårt att säga exakt hur mycket. Själva inspelningen tog fyra timmar.

Du avslöjade ju också ett antal myter under programmet.

– Ja, det var min underbara producent Augustin Erbas förtjänst. Det är också på grund av honom som det blev en så sammanvävd historia av olika teman, det hade jag aldrig klarat själv.

Du forskar ju om allergi och har bland annat väckt uppseende genom att påpeka att varken amning eller städning hjälper.

– När jag började inom allergifältet blev jag alldeles häpen över att allt forskarna sade var fel! Alla som kan något om allergi vet att amning inte skyddar. Och något sådant som pälsdjursallergi finns inte: man kan vara allergisk mot katter, men det betyder inte att man måste avstå från hund, hundallergi är väldigt ovanligt. Och orsaken till att allergierna ökar är ju just för mycket hygien, och verkligen inte brist på städning.

– Om det bara drabbar kvinnor kan forskare påstå precis vad som helst. Tusentals mammor går runt och har dåligt samvete för dammtussar under sängen, som om det vore något att bry sig om.

Du säger också att det inte är farligt för barnet om mamman ammar och dricker vin, är inte det lite på gränsen för vad forskare får säga?

– Alla som kan det minsta om kemi vet att det är en alldeles orimlig tanke att den alkohol mamman dricker skulle anrikas i bröstmjölken! Men det som retar mig ännu mer är när medierna går ut med att "ny forskning visar att ammande kvinnor kan dricka alkohol". Hur skulle sådan forskning ens gå till? Menar man att vi skulle låta mammor dricka sig fulla för att sedan se vad som händer med deras barn? Det är bara för att man inte vill erkänna att man bara hittat på i 30 år och nu vill retirera från den ståndpunkten.

Efter programmet medverkade du också i en chatt som fick så många frågor att den måste förlängas.

– När programmet sändes var jag på landet utan nätuppkoppling. Så under näst sista låten fick jag kasta mig i bilen och åka till turistbyrån i Loftahammar för att använda deras nät. Jag skrev för brinnande livet men mitt i alltihop krympte skärmen ihop så jag såg inte vad jag gjorde. Därav alla felstavningar.

Enligt Sveriges Radio har ditt program fått nästan 10 000 delningar på sociala medier, vilket gör att du hamnar på femte plats bland 58 sommarpratarna. Du slår därmed kändisar som Dregen, PewdiePie, Börje Salming och många fler. Vetenskap är populärt, verkar det som.

– Jag tror att människor är trötta på allt tyckande och törstar efter kunskap. Och kanske lyckades jag också beröra människor med mina berättelser.

TEXT: EVA LUNDGREN

FOTO: MATTIAS ALM